

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1906.   Andra Kammaren.   N:o 59.

Onsdagen den 16 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till afgörande förelåg lagutskottets utlåtande n:o 47, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om automobiltrafik.

I proposition af den 7 sistlidne mars, hvilken af båda kamrarna blifvit till lagutskottet hänvisad, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, inhämtat Riksdagens yttrande öfver ett propositionen bilagdt förslag till förordning om automobiltrafik.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anmäla, att vid granskning af förslaget Riksdagen funnit skäl till följande hemställanden:

1:o) att den totala belastningen å hvar hjulaxel måtte vara afgörande för hjulringarnas bredd; att denna bredd borde utgöra minst 8 centimeter och vid en belastning per axel af mer än 750 kilogram ökas därutöfver i visst lämpligt förhållande till belastningens ökning; samt att undantag från bestämmelse om viss bredd på hjulringar måtte äga rum för automobiler med en belastning af högst 750 kilogram per axel, när hjulringarna vore försedda med mjuk och elastisk beläggning;

2:o) att automobil försåges med igenkänningsmärke på sådant sätt, att det utan svårighet kunde läsas såväl af den, som befunne sig bakom, som af den, hvilken befunne sig framför automobilen, samt att bokstäfverna och siffrorna i märket erhöles minst 12 centimeters höjd;

3:o) att i förordningen uppställdes såsom allmän regel, att å allmänna vägar med en bredd af 3,6 meter eller därunder

*Förslag
till förordning om
automobiltrafik.*

*Förslag
till förord-
ning om
automobil
trafik.*

(Forts.)

automobiltrafik ej finge förekomma, med Konungens befallningshafvande likväl lämnad rätt att för de undantagsfall, där sådant utan olägenhet kunde ske, på särskild ansökan medgifva automobilfart;

4:o) att bestämmelserna i den föreslagna 9 § helt måtte utgå:

5:o) att automobil ej måtte framföras med större hastighet, än som motsvarade i stad, köping och annat tätt bebyggt samhälle 15 kilometer under dagsljus och 10 kilometer vid mörker eller dimma samt annorstädes 25 kilometer under dagsljus och 10 kilometer vid mörker eller dimma, allt i timmen;

6:o) att det i 12 § föreslagna uppsättande af anslagstafvor ej måtte ifrågakomma, utan ersättas med föreskrift, att Konungens befallningshafvande, hvar för sitt län, *dels* utfärdade kungörelse med uppgift — för landet samt område, som vore att hänföra till stad, men icke vore i stadsplanen intaget — å de allmänna vägar, som finge helt eller delvis med automobil befaras, äfvensom angående förbud, som kunde vara i särskildt fall meddeladt mot sådan vägs befarande med hvarje eller visst slag af automobil, samt om stadgad inskränkning, beträffande vissa vägar, af eljest medgifven hastighet för automobils framförande, *dels ock* i början af hvarje år i utfärdad kungörelse sammanfattade på ett öfverskådligt sätt alla sådana under det nästföregående året samt förut inom länet tillkännagifna stadganden, såvidt de fortfarande vore gällande;

7:o) att, därest Riksdagen godkände den under 4:o) här ofvan gjorda hemställan, orden i 33 § »dock må körning med automobil å enskild väg, där sådant ej är tillåtet, allenast af målsäganden åtalas» måtte utgå;

8:o) att motorcykel måtte förseas med igenkänningsmärke; samt

9:o) att, därest Riksdagen godkände hvad utskottet under 3:o) här ofvan hemställt, det vid 8 § ifrågasatta förbud mot automobiltrafik å väg af 3,6 meters bredd eller därunder icke måtte äga tillämpning å motorcykel.

Vid utlåtandet hade emellertid fogats reservation af herrar *S. A. A. Lindman* och *Segerdahl*, hvilka ansett, att punkterna 3 och 5 i utskottets hemställan borde utgå, samt att i punkten 6 orden »å de allmänna vägar, som finge helt eller delvis med automobil befaras, äfvensom angående förbud, som kunde vara i särskildt fall meddeladt mot sådan vägs befarande med hvarje eller visst slag af automobil» borde utbytas mot »å de allmänna vägar, som helt eller delvis ej finge med automobil befaras, äfvensom angående förbud, som kunde vara i särskildt fall meddeladt mot sådan vägs befarande med visst slag af automobil.»

Punkterna 1:o) och 2:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning af *punkten 3:o*) lämnades på begäran ordet till:

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafik.
(Forts.)*

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte: Herr talman! I lagutskottets nu föreliggande yttrande öfver Kungl. Maj:ts förslag till förordning om automobiltrafik hyser jag i viss mån tvekan i de afseenden, där tvenne reservanter till utskottsbetänkandet haft en skiljaktig mening. Jag befarar särskildt, att genom uppställandet såsom allmän regel, att å allmänna vägar med en bredd af 3,6 meter eller därunder automobiltrafik icke får förekomma, ett alltför kraftigt och i allmänhet obehöfligt intrång skulle läggas på det nyttiga fortkomstmedel, som automobilen i allmänhet är. Det finnes åtskilliga trakter af vårt land, där vägar om 3,6 meters bredd äro hart när de enda förekommande, och det skulle därför inom vissa landsdelar kanske vara nästan omöjligt för automobilister att färdas fram, om utskottets nämnda förslag vinner afseende.

Utskottet upplyser om det för öfrigt kända förhållandet, att personautomobiler i allmänhet allenast hafva en bredd af 1,7 meter, och det borde således icke vara något afsevärdare hinder för en sådan automobil, som ju, såsom utskottet också erkänner, på ett mycket smidigare sätt än åkdon, förspända med hästar eller andra dragare, kan manövreras, att, utan fara för den allmänna trafiken, färdas å vägar af ifrågavarande bredd. Det ingår ju också i Kungl. Maj:ts förslag en befogenhet för Konungens befallningshafvande att, när sådant till följd af vägbanans bredd eller öfriga omständigheter påkallas, meddela förbud för automobils framförande å vissa vägar. Faran af personautomobilers framförande på mindre breda vägar är ju i väsentlig mån beroende af vägarnas beskaffenhet i öfrigt, särskildt huruvida vägen är lagd så, att branta diken och stup förefinnas vid vägkanterna. Finnas sådana riskabla ställen för möte med andra åkdon, då lär det väl vara lika farligt att framföra automobiler på en något bredare väg som på en väg, som upptar en bredd af allenast 3,6 meter.

Frågan om lastautomobiler torde, hvad beträffar landsbygden i allmänhet, böra lämnas ur räkningen, då lastautomobiler på landsbygden, åtminstone då det är fråga om större och bredare automobiler, endast torde komma att framföras å i förväg bestämde vägar, t. ex. mellan ett bruk och järnvägsstationen eller mellan bruket och någon annan lastageplats för att förmedla viss trafik, hvarvid det alltid blir i trafikantens intresse att lämpligt ordna och, om erforderligt, utlägga vägen. Jag tror därför, att det skulle vara lyckligt, om det af lagutskottet föreslagna förbudet med afseende å automobiltrafik å landsvägar komme att ur Riksdagens yttrande utgå och att det finge bero på Konungens befallningshafvandes pröfning i hvarje särskildt fall.

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafik.
(Forts.)*

Med hvad jag nu sagt har jag naturligtvis icke velat på något sätt i förväg uttala mig om, huru Kungl. Maj:t kommer att ställa sig i denna sak, utan mitt yttrande har hufvudsakligen haft till afsikt att framhålla, att det skulle för Kungl. Maj:t, vid vidare pröfning af frågan, vara värdefullt, om kammaren mera allmänt ville uttala sin åsikt beträffande framförandet utaf automobiler å bygdevägar i allmänhet.

Herr Segerdahl: Det vore orätt att säga, att de fordon, som vi kalla automobiler, äro populära i vårt land. Och jag må tillstå, att äfven jag har varit allt annat än sympatiskt stämd för desamma, ända till dess jag såsom ledamot af lagutskottet nödgades sysselsätta mig med detta af Kungl. Maj:t för Riksdagen framlagda författningsförslag. Jag hade aldrig förut ens åkt på en automobil. Efter den tiden har jag emellertid gjort det, så att jag kan tala med åtminstone något slags erfarenhet, fastän icke så synnerligen stor.

Jag fann, då jag undersökte, huru jag kunnat komma till min tanke angående automobilerna, att jag låtit mig ledas af känslan, af en oreflekterad uppfattning. Jag fann, att jag riktat min ovilja mot orätt föremål, då jag riktat den mot automobilerna, och jag fann, att den icke ens borde riktas mot automobilägarne eller automobilförarne i allmänhet, utan att den endast borde riktas mot dessa oförvägna sällar, som med sina fordon öfverdådigt rusa fram utan hänsyn till den öfriga trafiken. Jag fann vidare, att detta fordon numera här i Sverige icke endast är ett lyx- och sportfordon, som det var, då automobiler först inkommo i landet, utan att det numera tagits i anspråk på mångahanda sätt i nyttans tjänst, både för befordran af personer och gods. Jag fann, att det borde vara till fördel för hela vårt land, både för landsbygden och städerna, att detta fordon kunde komma till en mycket större användning, än hvad det för närvarande har. Hvad städerna beträffar, skulle dess allmännare införande ju vara en välgärning mot hästarne, som gå och förstöra sina fötter och ben på våra stengator. Och jag tror, att äfven i snygghetsafseende det skulle hafva vissa fördelar med sig att kunna utbyta hästfordonen mot motorfordon. Hvad landsbygden angår, så äro ju förhållandena där numera vida olika mot hvad de voro förr. Förut bodde på landsbygden nästan uteslutande jordbrukare, som hade egna dragare. Numera hafva på landet bosatt sig en mängd personer, som icke idka jordbruk och icke hafva egna dragare. Där hafva slagit sig ned ägare af egna hem, större och mindre, äfvensom åtskilliga småindustrier, och där hafva bildats småbruk, hvilkas ägare icke kunna hålla lefvande dragare, men däremot kunna gemensamt skaffa sig en automobil för transporter till och från närmaste större kommunikationsled. För dessa och jämväl andra skulle det otvifvelaktigt vara en

mycket stor fördel, om det tillätes dem att i så stor utsträckning som möjligt begagna sig af detta moderna fortskaffningsmedel.

Detta fortskaffningsmedel bör därför icke omgärdas med strängare bestämmelser, än hvad som verkligen är nödvändigt. Och jag har för min del ansett, att Kungl. Maj:ts förslag till förordning om automobiltrafik innehåller hvad som i detta afseende borde vara tillräckligt. Lagutskottet har emellertid förordat ett par inskränkningar i hvad Kungl. Maj:t föreslagit. Den ena inskränkningen afser vägarna. Den andra afser farten, med hvilken automobil skall få framföras. Hvad vägarna angår, har Kungl. Maj:t föreslagit, att på allmänna vägar och gator automobiltrafiken skulle vara fri. Men därjämte är det i det kungl. förslaget utsatt, att där till följd af vägbanans ringa bredd eller andra omständigheter automobilfart skulle kunna medföra särskild olägenhet eller fara, där skulle Konungens befallningshafvande i den orten kunna förbjuda trafik, vare sig automobiltrafik i allmänhet eller trafik med automobiler af visst slag. Utskottet har däremot ansett, att denna bestämmelse lämnar automobilisterna för stor frihet, och utskottet har i stället föreslagit, att Riksdagen skulle hemställa, att på hvarje väg, som icke har större bredd än 3,6 meter, skulle all automobiltrafik i regel vara förbjuden. Endast i undantagsfall, säger utskottet, där sådant utan olägenhet kan ske, skulle automobilfart kunna tillåtas på särskild därom gjord ansökan. Då utskottet föreslagit denna inskränkning, har det naturligtvis skett, för att öfriga vägfarande därigenom skulle beredas större säkerhet och trygghet. Och det är egentligen då i två afseenden, som denna säkerhet skulle komma fram. Det ena afseendet rör dragarna, framför allt hästarna, som man trott skulle skrämmas så mycket af automobilerna. Men hvad den saken angår, så hafva vi här från Stockholm fått den erfarenheten, att hästarna ganska snart vänja sig vid automobilerna, så oroliga de än kunna vara till en början, då de se dem. Och samma erfarenhet har man från utlandet, där automobiler äro mycket vanligare än här i Sverige. Jag tror för öfrigt icke, att det gör så särdeles mycket till, om vägen är några centimeter smalare eller bredare, då man tänker på hästarna och den skrämsel, som automobilen kan medföra. Jag tror, att hästarna skola kunna skrämmas lika mycket, om vägen är 4 meter bred, som om den är 3,6 meter bred. Hästarna skola nog emellertid ganska snart vänja sig vid automobilerna. På en månad eller ett par skola hästarna, där automobiler begagnas, säkerligen vara ganska vana vid desamma, och då skulle man ändå hafva denna stränghet kvarstående i lagen; den vore i så fall alldeles obehöfvig. Det andra afseendet, i hvilket vägfarande skulle skyddas för automobilerna, skulle vara, att det vore så svårt att mötas på dessa vägar, som icke hafva den såsom erforderlig ansedda bredden eller 3,6 meter. Det är i

*Förslag
till förordning
om
automobil-
trafik.*
(Forts.)

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafik.*
(Forts.)

allmänhet våra bygdevägar, de gamla vägarna, som hafva den bredden. Och de gamla vägarna äro icke dragna efter snöre, utan där förekomma ofta utvidgningar, där man kan komma förbi hvarandra, äfven om automobilerna skulle hafva något större bredd. Lagutskottet har utgått från och herr statsrådet yttrade nyss, att de flesta automobilerna här i Sverige skulle hafva en bredd af 1,7 meter. Ja, jag är naturligtvis icke så djupt underkunnig om, huru härmed kan vara. Men jag råkade häromdagen gå förbi en verkstad, där man reparerade automobiler, och där stodo 7 à 8 stycken sådana utanför, och jag gick in och frågade, hvilken bredd dessa fordon hade, och fann, att af dem var det icke mer än 2 eller 3, som hade så stor bredd som 1,7 meter. Men däremot såg jag en automobil med icke obetydligt mindre bredd. Den mättes och befanns till sitt yttersta mått vara 1,4 meter bred. Jag frågade särskildt efter, hvad det var för en automobil, hvartill den användes, och fick det beskedet, att den var afsedd för en tjänsteman, som hade åliggande beträffande vägbyggnader i ett af våra län och som begagnade den för sina inspektionsresor. Det var för honom fördelaktigt att kunna komma fram på de smala vägarna, och därför hade han skaffat sig en automobil, som icke var bredare än 1,4 meter. Jag fick vidare där den upplysningen, att sådana automobiler numera tillverkas i Sverige, och att det fanns en fabrik i Stockholm, hvarifrån i dagarna skulle släppas ut två sådana automobiler.

Jag nämnde ett slag af tjänstemän, som kunna hafva gagn af att få begagna automobiler på sina resor. Jag skall taga mig friheten att här nämna ett par andra slag af tjänstemän, för hvilka det kan vara af stor betydelse att kunna åka på automobil på smala vägar. Tänkom oss t. ex. en länsman. Sedan boställena för dessa tjänstemän blifvit indragna, är det många af dem, som icke kunna hålla sig med egna hästar. Det kan då vara för dem ytterst bekvämt och bra att vid tjänsteresor begagna automobil. Men det blir dem omöjligt, om de icke få fara in på dessa bygdevägar. Låt oss vidare tänka oss en läkare, som får sjukbud. Han blir kallad per telefon. För att han skall kunna komma så mycket raskare, vill han begagna den automobil, som han har, men kan icke, därför att han får icke fara fram på dessa smala vägar. Jag kan nämna, att jag just för ett par dagar sedan fick bref från en för mig alldeles okänd läkare, som påpekade detta förhållande och ansåg, att det skulle vara en ganska stor olägenhet, om det skulle blifva förbjudet att använda automobil under sådana förhållanden. Herr statsrådet har redan nämnt, att i stora delar af vårt land skulle nästan all automobiltrafik blifva omöjliggjord till följd af denna bestämmelse. Detta är ju särskildt förhållandet uppe i Norrland, där det lär finnas en mängd allmänna vägar, som icke äro af större bredd än 3,6 meter.

Utskottet har emellertid icke ställt sig fullkomligt afvisande mot, att automobiler skulle få föras fram på dessa vägar, men utskottet anser, att det endast får ske i undantagsfall, där det kan ske utan olägenhet och där särskild ansökan därom göres. Den, som sålunda vill färdas på smalare väg, får göra ansökan därom, och jag har föreställt mig, att dylik ansökan bör göras i fråga om hvarje väg, där automobilen skall föras fram. I hvarje fall kvarstår det, att man icke får fara fram på andra vägar, än där det, såsom utskottet säger, kan ske utan olägenhet.

Om jag nu går tillbaka till hvad jag nämnde om, att det för vissa slag af tjänstemän kan vara tjänligt att begagna automobiler på sina resor, så skulle ju dessa kunna utverka sig rätt att få föra fram automobilerna, där de önskade, men då kommer man till den frågan: om det icke är till olägenhet, att dessa tjänstemän färdas fram å vägarne, må det väl också kunna gå för sig, att andra personer, som äro lika ordentliga och icke ha bredare automobiler än dessa tjänstemän, äfven få färdas fram å samma vägar? Men blir det så, att hvarje ordentlig person, som skaffar sig en tillräckligt smal automobil, kan få färdas fram, då tror jag, att det, som här skulle vara undantag, snart nog blir regel. Därför tror jag också, att det vore lämpligast att hålla sig till hvad Kungl. Maj:t föreslagit, nämligen att automobiltrafik må tillåtas å allmänna vägar och att i de fall, där det visar sig, att olägenheter följa af denna trafik, må länsstyrelsen kunna förbjuda densamma å vissa vägar.

Utskottet har sagt, att man icke borde medgifva automobiltrafik å smalare vägar, förrän mera erfarenhet i det afseendet vunnits. »Försiktigheten synes ock böra bjuda» — säger utskottet — »att, innan mera erfarenhet vunnits, icke medgifva automobiltrafik å dylika vägar». Men jag kan icke förstå, hur vi skola kunna få någon sådan erfarenhet, om vi icke vilja tillåta, att automobiler föras fram å dessa vägar.

Med herr talmannens tillåtelse vill jag nu något beröra en senare punkt i utskottets utlåtande, nämligen den, som handlar om farten. Kungl. Maj:t har i sitt förslag till automobilförordning upptagit den bestämmelsen, att automobil i stad och stadsliknande samhällen må få framföras med en hastighet af 20 kilometer i timmen under dagsljus och 15 kilometer vid mörker eller dimma samt annorstädes med en hastighet af 30 kilometer under dagsljus och 20 kilometer vid mörker eller dimma. Men icke heller denna bestämmelse är i det kungl. förslaget ovillkorlig, ty i en följande paragraf heter det, att om det för landsbygden föreligger anledning att inskränka den sålunda tillåtna största hastigheten, äger Konungens befallningshafvande att meddela särskild bestämmelse härom, samt att i stad äfvensom i köping eller municipalsamhälle, där ordningsstadgan för rikets städer tillämpas, må sådan bestämmelse meddelas i den ordning,

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafik.*
(Forts.)

som i nämnda stadga föreskrifves. Beträffande farten innehåller vidare det kungl. förslaget den bestämmelsen, att i vägkorsningar samt å sådana ställen, där liffigare trafik råder eller där körbanan ej kan öfverskådas minst 15 meter framför automobilen, skall automobilen framföras så sakta, att den kan stannas *ögonblickligen*. Jag tror, att denna bestämmelse bör vara tillräcklig för att i alla förekommande fall låta farten blifva den rätta och lämpliga. Om det är någon, som icke vill rätta sig efter denna bestämmelse, så kan komma i tillämpning en bestämmelse i ett af de andra framlagda förslagen, nämligen det angående ändring af 11 kap. strafflagen, där det föreslås, att straffet för sådana, som fara öfverdådigt fram med automobil, skall kunna blifva ända till 500 kronors böter. Jag tänker mig, att en sådan straffbestämmelse skall kunna lägga en verksam kapson på de öfverdådiga. För Stockholms stad ha af öfverståthållareämbetet utfärdats föreskrifter angående automobiltrafik, och i dem finnes den bestämmelsen, att farten skall få vara 20 kilometer i timmen under dagsljus och 15 kilometer vid mörker eller dimma, således alldeles detsamma, som Kungl. Maj:t föreslagit angående städerna. Jag har förfrågat mig hos representanterna för ordningsmakten på detta område här i Stockholm, om de anse, att något behof af inskränkingar i detta afseende gjort sig gällande härstädes, och jag har därvid fått det beskedet, att så icke är förhållandet. Myndigheterna här på platsen ha sålunda icke den erfarenheten, att man i detta afseende behöfver vara strängare emot automobilisterna, än hvad Kungl. Maj:t i sitt nu föreliggande förslag ifrågasatt.

Utskottet vill nu emellertid ej förorda större fart än: för stad 15 kilometer vid dagsljus och 10 kilometer vid mörker samt för landet af respektive 25 och 10 kilometer. Man skall sålunda vid mörker icke ens få köra så fort med en automobil, som man gör med en häst! Såsom stöd för sin uppfattning angående farten har utskottet åberopat vissa exempel från utlandet, af hvilka utskottet ansett framgå, att man där på flera ställen skulle vara strängare emot automobilerna, än hvad fallet skulle blifva enligt det nu föreliggande kungl. förslaget. Sålunda har utskottet i detta afseende pekat på Danmark. Ja, ser man efter, hvilka bestämmelser, som gälla för automobiltrafik i Danmark, så finner man, att man där får på landsbygden köra med en hastighet af 30 kilometer i timmen, där vägbanan är fri och terrängen lätt öfverskådlig. Men utskottet vill icke, att man hos oss under liknande förhållanden skall få fara fram med större hastighet än 25 kilometer i timmen. Vidare vill utskottet icke tillåta, att man vid mörker far fram med större hastighet än 10 kilometer i timmen, medan motsvarande hastighet i Danmark är 15 kilometer. Jag kan således icke finna, att det är fullt riktigt, att utskottet åberopar Danmark som exempel på, att man i utlandet är strängare

mot automobilerna, än hvad Kungl. Maj:t här varit. Vidare har utskottet äfven åberopat Baden såsom ett exempel — ja, äfven där får man å landsbygden fara fram med en hastighet af 30 kilometer i timmen. Så har utskottet åberopat Sachsen och Bayern. I båda dessa länder råder emellertid på detta område den egendomligheten, att det icke alls finnes någon maximifart bestämd, annat än för folkrikare, mera tätt bebyggda orter eller vid färd under mörker, men i de fall, då dagsljus råder och vägbanan är fri, så förekomma inga inskränkande bestämmelser, utan då få automobilisterna köra så fort de kunna, såvida de naturligtvis icke utsätta någon annan för fara. I det kommittéförslag rörande automobiltrafik, som blifvit utdeladt i kamrarna, har jag också funnit, att i de länder, där hastigheten för automobilerna är för inskränkt, efterlefves icke lagen. I England är det enligt lag tillåtet att fara med en hastighet af $22\frac{1}{2}$ kilometer i timmen och i Italien med 25 kilometers fart. Kungl. Maj:ts beskickningar i båda dessa länder ha emellertid meddelat, att dessa bestämmelser icke efterlefvas, utan att man där i regeln kör med mycket större hastighet. Man måste vidare, då man hämtar exempel från utlandet, se till, huru gamla lagarna äro. Vi finna då, att de lagbestämmelser, som i England utfärdats rörande automobiltrafik, äro ett tiotal år gamla, och man var nog på den tiden räddare för automobilerna, beroende därpå, att automobiltekniken då icke var så fulländad som nu, utan automobilerna då voro farligare, därför att automobilisterna icke hade dem i sin hand så fullständigt, som nu är möjligt. Nu är emellertid tekniken på detta område så högt utvecklade, att jag vågar säga, att man är bra mycket mera herre öfver en automobil, än hvad i många fall åtminstone en körsven är öfver sin häst. Den, som varit i utlandet och sett, huru man där kör med automobiler, har nog iakttagit, att i regeln är farten där bra mycket större än här i Sverige, men det går ändå bra för sig, fastän både gator och vägar där äro mycket mera befarna, än hvad här i Sverige är fallet. Om vi t. ex. tänka på storstäderna Berlin, Paris och London, så råder ju där en mycket liflig trafik, och oaktadt man där kör mycket fort med automobilerna, så hör man ändå icke talas om så många olyckor, förorsakade af denna trafik, beroende naturligtvis därpå, att automobilisterna äro försiktiga, när det behöfs, och att de ha sina fordon tämligen fullständigt i sin hand, så att de kunna stanna dem på en mycket kort distans och väja på ett mycket litet område.

Jag ber att i detta sammanhang få framhålla en omständighet. Af de Konungens befallningshafvande, som hörts öfver det upprättade förslaget till förordning om automobiltrafik, har det vida öfvervägande antalet lämnat förslaget utan anmärkning, såvidt det rörde farten. Myndigheterna tyckas sålunda icke vara så förskräckta för automobiler, som lagutskottet har varit. För min del tror jag, att om man gör bestämmelserna för stränga, så

*Förslag
till förordning
om
automobiltrafik.*

(Forts.)

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafik.
(Forts.)*

kommer lagen icke att efterleivas, och det är ju icke en god ordning att stifta lagar, om hvilka man kan förutsätta, att de skola öfverträdas.

Den hastighet, som Kungl. Maj:t föreslagit, anser jag för min del icke vara öfverdrifven eller i och för sig till fara eller men för annan trafik. Jag skall be att få ytterligare framhålla en sak, nämligen att det författningsförslag, som nu föreligger till Riksdagens pröfning, icke skall komma att få karaktären af lag, som stiftats af Konungen och Riksdagen gemensamt. Förhållandet är endast, att Kungl. Maj:t, som å administrativ väg utfärdar denna förordning, dessförinnan velat höra Riksdagen öfver densamma. Det finnes alltså ingen fara för att, därest kamrarna stanna i olika beslut om någon punkt i förslaget, detta bringas på fall, utan följden blir naturligtvis endast den, att den ena eller andra punkten af utskottets hemställan utgår. Kungl. Maj:t torde nog ändock komma att vid författningens utfärdande taga i öfvervägande, hvad som kan, i öfverensstämmelse med den ena eller andra kammarens beslut, befinnas lämpligt stadga. Man behöfver därför icke afhålla sig från att göra ändringar i utskottets förslag af farhåga för, att sådana skola leda till förslagets fall.

Af de skäl, som jag nu anfört, ber jag, herr talman, att vid denna punkt få yrka ogillande af utskottets hemställan och bifall till min reservation, och skall jag, när femte punkten förekommer, där det talas om farten, också be att få yrka bifall till min reservation.

I detta anförande instämde herrar *Bromée* i Billsta, *Karlsson* i Mo, *Sundin*, *Kronlund*, *Sædén*, *Ström*, *Gustafsson* i Sjögesta, *Asker*, *Berg* i Göteborg, *Ekman* i Göteborg, *Svensson* i Bondön, *Lundström*, *Camitz* och *Hörnsten*.

Herr Svallingson: Herr talman! Då man vid genomläsning af Kungl. Maj:ts proposition kommer till § 8 i författningsförslaget, finner man, att Kungl. Maj:t föreslagit, att automobiltrafik skall blifva medgifven å *alla* allmänna vägar. Vi veta, hurusom bygdevägarna hålla en bredd af allenast 3,6 meter, understundom något mindre. Ofta förekomma utmed dessa vägar alldeles vid vägkanten ganska djupa diken. Huru tro herrarne, att man på landsbygden, vid hvilken jag fäster mig särskildt, skall kunna reda sig, då man, körande ett åkdon, förspändt med en eller två hästar eller andra dragare, möter en framrusande automobil, ty man kan aldrig beräkna, att föraren skall tänka på att stanna eller sakta farten, äfven om denna vida öfverstiger den i förslaget fastställda maximifarten. Resultatet blir naturligtvis det, att den, som kommer körande utan att hafva en medhjälpare på åkdonet, hamnar i diket med hästar och vagn; i lyckligaste fall kunna hästarna vändas helt om och försvinna för automobilen. Nog borde man

i någon mån tänka på, att landsbygdens mindre hemmans- och lägenhetsägare egentligen icke kunna göra sig något gagn af automobiltrafik, såsom den siste talaren påstod. Han använde verkligen ordet småbrukare. En småbrukare måste hafva dragare, såvida han skall kunna sköta sitt jordbruk, ty i annat fall får han hvarken spannmål eller annat jordbruksalster att lasta på automobilen, om han vill begagna sig af en sådan. Om han har dragare för sitt jordbruk, använder han dessa för att forsla sina produkter till afsättningsorten, såvida han icke kan anlita järnväg eller annat kommunikationsmedel.

I 9 § af samma förslag föreskrifves, att äfven enskilda vägar kunna blifva föremål för automobiltrafik. Det synes mig minst sagdt egendomligt, att, därest jag vill hafva denna trafik afstängd, jag såsom ägare till vägen, hvilken kanske leder till min egen gård, enligt förslaget skall nödgas gå in till Kungl. Maj:ts befallningshafvande och begära förbud för automobiltrafik. Rättare är väl, att den, som önskar att med automobil trafikera min enskilda väg, hos mig begär tillstånd därtill, ty jag anser mig såsom ägare af vägen vara berättigad att disponera öfver vägen likaväl som öfver mina åkrar och ångar.

Nästa paragraf i förslaget talar om den hastighet, som skulle få användas — jag håller mig fortfarande endast till landsbygden. Det föreslås en hastighet af 30 kilometer under dagsljus och 20 kilometer vid mörker eller dimma, allt i timmen. Man kan tycka, att denna hastighet icke är vidare stark, men i alla fall är den tillräckligt stark för att, om en automobil möter mig i en krökning af vägen — denna må vara af landsvägsbredd eller ännu bredare — det skall vara absolut otänkbart att reda mig utan att skada eller olycka inträffar. Jag finner också, att utskottet såväl i denna del af frågan som i åtskilliga andra delar, till hvilka jag kommer längre fram, har fullkomligt samma åsikt som jag.

Gentemot § 8 i Kungl. Maj:ts förslag föreslår utskottet, att väg, som innehåller endast 3,6 meters bredd eller därunder, ej bör få befaras med automobil. Många bygdevägar innehålla nämligen icke den lagliga bredden, beroende därpå, att genom grusning vägen undan för undan blifvit högre på midten och sluttande åt sidorna. Dessa sluttningar blifva till sist så stora, att man icke kan påstå, att vägen längre håller den lagliga bredden. Men i alla fall, låt vara att bredden på vägen är 3,6 meter, anser utskottet, att i författningen bör uppställas såsom allmän regel, att automobiltrafik ej å vägar med denna ringa bredd får förekomma, med Konungens befallningshafvande likväl lämnad rätt att för de undantagsfall, där sådant utan olägenhet kan ske, på särskild ansökan medgifva automobilfart.

Detta utskottets resonemang anser jag vara så välbetänkt, som man kan önska sig. Såsom regel bör gälla, att automobiltrafik är förbjuden på bygdeväg, men tillika bör, såsom också

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafik.
(Forts.)*

utskottet föreslagit, Kungl. Maj:ts befallningshafvande kunna i särskilda fall bevilja undantag.

Öfvergår jag så till nästa punkt i utskottets hemställan, nämligen den fjärde, så finner jag, att utskottet hemställt, att 9 § i förslaget, som innehåller den bestämmelsen, att äfven enskild väg skulle få befaras, måtte helt och hållet utgå. Utskottet har äfven i detta fall följt den uppfattning, som jag delar, och jag är förvissad om, att åtminstone 75 % af landtmännen, om de blefve tillsporda, skulle ansluta sig till utskottets uppfattning i denna del. Jag vågar påstå, att ingen har lust att öppna sin enskilda väg för en sådan trafik, utan att hans tillstånd först gifvits.

Uti den af Kungl. Maj:t föreslagna hastigheten har utskottet gjort en väl befogad inskränkning till 25 kilometer i timmen. Det är i alla fall en hastighet mer än dubbelt så stor som den man kan uppnå, då man använder häst och åkdon, och är man icke nöjd med en hastighet af 25 kilometer i timmen, får man på annat sätt skaffa sig fram.

Af hvad jag nu framhållit, skulle man kunna föreställa sig, att jag är en motståndare eller fiende till våra kommunikationsmedels och kommunikationsanstalters förbättrande. Tvärtom, mina herrar! Jag har under åtskilliga år, så långt i min förmåga stått, arbetat på kommunikationernas förbättrande inom den ort jag tillhör; men jag kan icke vara med om att tillstyrka en kommunikationsanstalt i det föreslagna syftet. Jag får slutligen säga, att, äfven om jag vore automobilfabrikant och såsom sådan skulle önska den lifligaste omsättning af detta fabrikat, jag aldrig skulle vilja gilla ett lagförslag i den riktningen, att våra bygdevägar och enskilda vägar skulle utan vidare blifva föremål för en sådan trafik som denna.

Herr talman, jag anhåller få yrka afslag å Kungl. Maj:ts proposition och bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Bosson* och *Andersson* i Västra Nöbbelöf.

Herr Berggren: Herr talman! Föreliggande förordning hör utan tvifvel till det slag af lagstiftning, som man på senare tid här i kammaren brukar benämna försökslagstiftning. Man har visserligen från utlandet viss erfarenhet beträffande automobiltrafik, men denna erfarenhet kan icke utan vidare tillämpas på vårt land, emedan förhållandena i vårt land i många väsentliga delar äro helt andra än i utlandet. Så äro t. ex. vägarna i andra länder i allmänhet vida bredare än de svenska landsvägarna. Härtill kommer, att på utlandets vägar i regel råder en vida lifligare trafik än på de svenska. Beträffande detta senare förhållande tyckes utskottet hafva den uppfattningen, att på en lifligt

trafikerad väg skulle uppstå större fara till följd af automobiltrafiken än på en mindre befaren väg, och däri har utskottet utan tvifvel delvis rätt. Men jag vill påpeka ett annat förhållande i detta sammanhang. Där en liflig trafik råder, såsom i städer och på andra folkrika platser, vänja sig hästarna mycket förr vid en framilande automobil än ute då landsbygden, där blott ringa trafik förekommer. Jag tror därför, att olyckor relativt oftare skola inträffa på sådana orter, där en ringare samfärdsel äger rum, än på sådana orter, där en lifligare trafik förekommer.

Jag sade, att denna lagstiftning är en försökslagstiftning, och jag tror, att detta mitt påstående är riktigt. Men är nu detta påstående riktigt, så följer däraf, att man bör gå försiktigt till väga. Denna regel följes emellertid icke i den kungl. propositionen, där man utan vidare så att säga lössläpper automobiltrafiken öfver hela landet och till och med med viss inskränkning på de enskildas vägar. Utskottet har också funnit skäligt föreslå betydliga inskränkningar i de bestämmelser, som återfinnas i den kungl. propositionen.

En föregående talare yttrade, att han icke vore någon motståndare till automobiltrafiken. Jag vill instämma däruti, icke heller jag vill motsätta mig automobiltrafikens utveckling.

Man har sagt, att landsbygden är intagen af automobilskräck, likasom den förut varit intagen af fruktan för velocipeder. Men att jämföra velocipeder och automobiler i afseende på deras farlighet, anser jag för min del vara alldeles oriktigt. Ty dessa båda olika samfärdsmedel hafva på långt när icke samma inverkan på hästarna. Velocipeden är nu så allmän öfverallt i Sveriges bygder, att hvar eller hvarannan vuxen person äger en velociped. Hästarna blifva därför lätt vana vid detta fortskaffningsmedel. Annorlunda förhållar det sig med automobilerna.

Man kan i afseende på automobilen, såvidt den rör landsbygden, icke gärna åberopa sig på erfarenheten från städerna. I städerna äro hästarna omgifna af ett ständigt rörligt bullrande lif, hvilket gör, att de mindre skygga för de framilande automobilerna. Jag har likväl sett, att till och med stockholmshestarna kunna skygga för detta fortskaffningsmedel. För ett par år sedan iakttog jag, hurusom på Vasagatan en bryggarehäst, som dock antagligen förut sett många automobiler, blef så rädd för en framrusande automobil, att han föll ned på gatan. Om sådant kan inträffa i Sveriges hufvudstad, kan man däraf draga den slutsatsen, att hästarna ute på landsbygden skola betagas af vida större förskräckelse, då de komma i närhet af dessa moderna fortskaffningsmedel.

Man har vidare gjort jämförelser mellan automobil- och järnvägstrafiken. Jag vill icke nu upptaga tiden med att göra reda för, hvari dessa båda trafikmedel skilja sig i fråga om hästarnas skrämsel. Blott det vill jag säga, att järnvägstrafiken i vida

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafik.
(Forts.)*

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafik.*
(Forts.)

mindre mån än automobiltrafiken är ägnad att verka inskränkande på körningen på våra landsvägar. Man må hafva hvilken uppfattning som helst om automobiltrafiken, så mycket är i allt fall obestridligt, att denna trafik kommer att i vårt land verka hämmande på körtrafiken. Icke få olyckor — det kan man väl föreställa sig — skola inträffa till följd däraf. Dessutom tvingas hästägare underkasta sig afsevärda uppoffringar, så snart denna automobiltrafik blir mera allmän. Det har förut på landsbygden ofta varit vanligt, att man användt yngre personer, 12 à 15 års gossar, för att köra hästar på vägarna, och de ha i många fall kunnat uträtta detta arbete lika bra som vuxna personer. Men sedan automobiltrafiken blifvit allmän på våra landsvägar, vågar man i allmänhet icke längre skicka ut yngre personer att köra hästar på de allmänna vägarna. Då behöfvas i stället pålitliga och förståndiga män, som i kritiska ögonblick kunna vidtaga sådana åtgärder, så att hvarken körare eller hästar fördärfvas. Man har framhållit automobiltrafikens stora nytta och betydelse. Men man får icke för detta glömma, att man ålägger hästägare icke ringa uppoffringar.

För min del skulle jag helst hafva sett, att lagförslaget varit så affattadt, att automobiltrafik hade utan ansökan varit tillåten i städer, köpingar, municipalsamhällen och andra därmed jämförliga, tätt bebyggda samhällen, samt att personer fått rättighet, efter ansökan hos Konungens befallningshafvande och vederbörande väghållares hörande, att drifva yrkesmässig automobiltrafik, där så vore af behovet påkalladt. Jag vill nu emellertid icke yrka afslag på utskottets hemställan, då det ej har utsikt att vinna kammarens bifall, men skall tillåta mig att därom ytterligare göra några anmärkningar.

I 14 § föreskrifves, att, där körbanan icke kan öfverskådas minst 15 meter framför automobilen, automobilköraren skall färdas så sakta, att automobilen kan stanna ögonblickligen. Detta afstånd anser jag alltför litet, hvad landsbygden beträffar. Det borde enligt min åsikt vara minst 25 meter. När en automobil med full fart har hunnit så nära en skygg häst som 15 meter, är det i de flesta fall antagligt, att hästen kastar sig åt endera sidan och lämnar vägbanan. Man har invändt, att man genom en dylik strängare bestämmelse motarbetar automobilkörningens hastighet. Ja, i någon mån på de flesta ställen kan man öfverskåda ett längre afstånd framför sig än 15 meter af vägen. Jag tror, att man i allmänhet har en fri utsikt af vägen framför sig af minst 25 meter.

Den ärade talaren på göteborgsbänken påstod, att hästarna snart vänja sig vid automobiltrafiken. Att detta påstående under alla förhållanden icke är fullt riktigt, har jag redan framhållit. Klart är, att ju allmännare automobiltrafiken är i en ort, desto fortare vänja sig hästarna vid densamma. Men alldeles säkert

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafik.*

(Forts.)

och visst är, att på många vägar i vårt land mycket sällan en automobil kommer farande, kanske endast ett par gånger om året. Jag påstår, att hästarna under sådant förhållande icke vänja sig vid automobilerna, utan bibehålla sin rädsla för dem.

Det är sant, att de myndigheter, som haft att yttra sig om föreliggande lagförslag, icke hafva anfört några särskilda invändningar i afseende på trafiksäkerheten. Men jag håller före, att ifrågavarande myndigheter hafva mycket litet erfarenhet i afseende på automobilernas skrämmande egenskaper. Därför kan man icke tillmäta deras utlåtande i detta fall någon större vikt och betydelse.

Man har vidare ansett, att vägar, som i bredd blott utgöra 3,6 meter, borde vara undantagna från förslaget och icke få befaras med automobil. Huruvida detta kan vara af behovet påkalladt, vågar jag icke afgöra. Jag tror emellertid, att vägens bredd i detta fall icke spelar någon hufvudroll. Ty om hästen icke skyggar och om vägen är tillräckligt bred, för att den körande och automobilfararen skola komma förbi hvarandra, spelar vägens bredd sannolikt icke någon vidare roll.

Jag skall icke vidare yttra mig om detta förslag. Jag har blott velat uttala vissa af mig hysta betänkligheter angående det-samma. Och jag står icke ensam om denna min mening. I slutet af förra året talade en i körning erfaren hemmansägare med mig om automobiltrafiken. Han påstod, att om vi få automobiler på våra vägar, måste vi upphöra att köra med hästar på desamma.

Herr talman! Jag har intet yrkande att göra.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Jag föreställer mig, att kammaren redan nu anser, att denna diskussion börjat blifva långtrådig. I allt fall skall jag icke upptaga mycket lång tid, så mycket mera som jag blifvit förekommen af ett par talare, som yttrat sig förut.

Jag skall att börja med be att få instämman med reservan-terna däri, att det är högst nödvändigt, att dessa moderna trafik-medel komma till användning inom landet. Det är ju alldeles klart, att när man funnit upp sådana trafikmedel, vill man, att de skola komma till användning så mycket som möjligt. Men då man skall föranstalta om att använda dessa trafikmedel, bör man se till, att man icke undantränger de gamla trafikmedlen, utan att de också få rum på landsvägarna. Det är detta, som för mig och hela landsbygden är en mycket viktig del af frågan. Ty går det så, att man gynnar trafiken med automobiler så, att man icke kan trafikera vägarna med hästar, har man begått ett misstag, och ett misstag, som är ganska stort.

Reservanten här ifrån kammaren trodde icke, att man behöfde befara, att hästar skulle skygga för automobiler, utan ansåg, att det skulle inträffa på landsvägarna såsom i Stockholm, att hästarna ganska snart blefvo vana vid dessa trafikmedel. Jag

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafik.*
(Forts.)

skall be att få fästa uppmärksamheten därpå, att i Stockholm är det stenhusrader på båda sidor om gatorna, och att där kunna således hästarna icke hoppa i diket, om de skygga, men på landsvägarna finnes icke något skydd, utan där är det djupa diken på båda sidor, och då man möter ett åkdon och har en skygg häst, försöker han att komma öfver diket, för så vidt detta åkdon icke stannar på behörigt afstånd. Detta kommer naturligtvis att inträffa vid användandet af dessa moderna åkdon, ty att börja med skygga hästarna betydligt. Därtill kommer äfven, att då en häst kommer till Stockholm, är han 7 à 8 år gammal, men på landet börjar man att köra in dem, då de endast äro 3 à 4 år. Och då kan man förstå, att det blir stor skillnad på landsvägarna och Stockholms gator att hafva en häst, som är inkörd och van att se hvarjehanda, mot att hafva en ung häst.

För att bestyrka detta, skall jag be att få berätta, hurusom en person i Kristinehamn sålde en automobil, och första gången de voro ute och körde med den, mötte de en häst, och när denna häst fick se automobilen på så långt afstånd som härifrån till Gustafs Adolfs torg, föll den ned och vardt död med detsamma. Om nu denna häst icke hade dött, kunde han ju hafva blifvit så rädd, att han gifvit sig öfver diket och måhända blifvit liggande i diket med körsvennen under sig, hvilken är ansvarsskyldig härför? Detta är ett förhållande, som, såvidt jag kan finna, icke blifvit berördt i denna lag. Det står visserligen i den andra lagen härom, som vi sedermera hafva att behandla. Jag har emellertid velat anföra detta för att visa, att det icke är någon småsak, som här är fråga om. Jag tror, att det fordras att i början iakttaga sådana försiktighetsmått, så att man förekommer en mängd olyckor.

Samma ärade talare talade om, huru det förhåller sig i utlandet, och anförde, huru fort de där köra med dessa trafikmedel. För min del vill jag dock framhålla, att man för närvarande icke bör taga hänsyn till utlandets förhållanden; kanhända vi äfven en gång komma dit, men icke kunna vi kopiera deras trafikförhållanden, då de måhända under många år haft automobiler. Därtill kommer, att man vet icke, huru deras vägar äro anordnade, så att detta torde icke kunna jämföras med våra förhållanden. Då vi skola bedöma denna fråga, måste vi se förhållandena, såsom de äro inom vårt eget land, och taga hänsyn till våra egna förhållanden. Jag tror således, att det är högst nödvändigt att i början vidtaga så stora försiktighetsmått som möjligt, alldeles på samma sätt som man gjorde i Stockholm, då man utfärdade bestämmelser för färdandet å velociped, och i det hänseendet vidtogos många och stora försiktighetsmått. Sedan folk blifvit vant därvid, fick man släppa efter och lämna större friheter, och jag hoppas, att Kungl. Maj:t skall gå till väga på samma sätt i fråga om automobilerna.

Statsrådet och chefen för civildepartementet uttalade den

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafik.
(Forts.)*

åsikten, att Riksdagen icke borde göra något uttalande i afseende å automobiler, som användas såsom transportfordon. För min del vill jag icke göra någon hemställan därom, men jag skall anhålla att såsom enskild person få uttala en åsikt äfven i detta hänseende. Jag har nämligen en liten erfarenhet härom, emedan man i min hemtrakt kört med ett landsvägslokomotiv. Detta lokomotiv malde sönder gruset på vägarna, och då det sedan föll regn och man körde med andra åkdon, så var det som att köra i en gyttjepöl. Följden blef, att de, som skulle underhålla landsvägen, blefvo ålagda att gång på gång laga densamma; de ålades till och med en gång att makadamisera landsvägen. Jag tror, att det vore viktigt att taga särskild hänsyn till om automobilen användes för att föra fram lass med varor, ty de vägsträckor, som komma att användas för sådant ändamål, är naturligtvis fastighetsägaren inom kommunen skyldig att underhålla; följaktligen skulle ägarne för sådana automobiler åläggas en särskild afgift, då de gå illa åt nämnda vägar.

Jag vågar icke längre upptaga kammarens tid, synnerligast därför, att de, som haft ordet före mig, yttrat sig så utförligt i frågan. Herr talman, jag har icke något yrkande att framställa.

Herr Palme: Herr talman, mina herrar! Jag är förvisso vän af framåtskridande och ett ganska raskt framåtskridande, men det bör gifvetvis vara ett lagbundet framåtskridande. Jag skulle därför kanske icke hafva yttrat mig om det framfartsmedel, som här i dag är föremål för vår behandling, om jag icke personligen under landsvägsresor, ibland körande unghästar, haft en ganska obehaglig erfarenhet af automobilernas framfart.

Automobilerna äro ännu i vårt land i allmänhet taget ingenting annat än ett sportmedel, och de äro ett medel för den minst tilltalande sporten, nämligen hastighetssporten. Denna automobilsport är därtill en mycket dyrbar sport; den är ett rikemansnöje, och jag är af den anledningen icke synnerligen benägen att göra några undantagsbestämmelser till förfång för den vanliga, fredliga samfärdseln på landsvägarna. Jag hoppas — och jag är öfvertygad om att ganska många af herrarne äro ense med mig därom — att den tid skall komma, då automobilerna blifva ett mycket användbart och mycket användt framfartsmedel på våra landsvägar i privat tjänst för nyttiga körslor, men ännu så länge äro de det icke, och så länge de icke äro det, anser jag, att de bestämmelser, som skola i lag affattas för automobiltrafik, böra vara ganska stränga. I den mån automobiltrafiken utvecklas och automobilerna alltmera komma till användning för vanliga körslor, kunna vi lätta på lagbestämmelserna och gå litet längre framåt. Då ha både våra hästar och vårt folk vant sig därvid.

Hvad nu automobiltrafiken på de smala vägarna beträffar, har det väckt min uppmärksamhet, att det i lagen icke före-

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafik.*
(Forts.)

kommer några bestämmelser om huru förfaras skall vid möten, och jag hade därför för min del ämnat väcka förslag om införande af ett stadgande därom, att, då en automobil på en smal väg, där vägbanan icke medgifver vanlig förbikörsel, möter en med hästar förspänd vagn, automobilen alltid skulle föras åt sidan för denna vagn. Det finnes emellertid ett moment i § 14, som måhända kan tolkas på detta sätt.

Herr Segerdahl yttrade något om de tyska vägarna och den stora fart, som automobilerna där få hafva. Jag ber dock herrarne betänka, dels att dessa vägar till mycket stor del äro breda, präktiga chausséer, på hvilka det icke är så farligt att släppa lös dessa moderna odjur, och dels händer det mycket ofta — tidningspressen hvimlar af sådana uppgifter — att automobilolyckor både för de körande och dem, som färdas i dem, inträffa.

Den föregående talaren nämnde, att i Stockholm är det icke så farligt med denna trafik, ty där kör man mellan stenhusrader. Det är dock icke längre än ett par veckor sedan en häst — jag tror icke, att vagnen följde med — körde rätt ned i Nybroviken och drucknade. Man berättade, att det var af en automobil han blifvit skrämmd.

Jag ber, herr talman, då jag anser, att utskottet gått så långt, som för närvarande i detta afseende är möjligt, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Palme förenade sig herrar *Svensson* i Skyllberg, *Pehrsson* i Österby, *Mallmin*, *Nilsson* i Bonarp, *Berg* i Staby, *Jonsson* i Hökhult, *Jesperon*, *Andersson* i Helgesta och *Petersson* i Snällebo.

Herr Jansson i Edsbäcken: Herr talman! Som jag biträdt det slut, hvartill utskottet kommit, skall jag be att få säga ett par ord.

Den ärade talaren, reservanten, framhöll, att han för sin del icke kunde vara med om utskottets hemställan, icke kunde vara med om någon inskränkning i rätten att med automobil färdas å våra vanliga landsvägar. Vi veta ju emellertid, att personautomobilernas bredd oftast är 1.7 meter och att lastautomobilerna äro ännu bredare. Därjämte veta vi, att de vägar, som egentligen skulle vara 3.6 meter breda, icke äro detta på alla ställen. Om jag färdas på en sådan landsväg med ett större lass, så blir det alldeles omöjligt att komma förbi med automobil. Det förhåller sig nog icke så på landsbygden som här på Stockholms gator, där hästarna hafva vant sig vid dessa åkdon, så att de icke längre äro rädda för dem. På landsbygden torde det nog blifva så under de första åren, att man icke med en häst kan komma förbi automobil, äfven om vägen vore 10 meter bred, utan att späanna från hästen och leda den förbi automobilen. Det

tycktes framgå af den ärade talarens anförande, att det skulle vara obehöfligt att göra några inskränkningar i det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt. Men en annan uppfattning måste den erhålla, som känner förhållandena på de trakter, där marken är mycket kuperad, och på en del ställen stora djupa diken på ömse sidor om vägen, hvilken, såsom jag nämnde, icke alltid är 3.6 meter bred. Såsom herr Svallingsson yttrade, utfylla de väghållningsskyldige vägen så mycket som möjligt i midten för att den därigenom må blifva lättare att underhålla, och på detta sätt blir den smalare. Vi kunna tänka oss, huru det skall gå, då en automobil med en bredd af 1.7 meter möter ett arbetsåkdon, som är lastadt med hö eller halm och som upptager fullt ut samma bredd. Automobilens behöfver hålla sig en eller kanske två decimeter från kanten för att icke ramla i diket, och jag förmodar, att den, som kommer med lasset, också behöfver en liten bit på *sin* sida. Det skulle då bli omöjligt att komma förbi, ty om man lägger tillsammans de båda fordonens bredd, så erhåller man 3.4 meter, och då komma endast 2 decimeter af vägens bredd att återstå. Dessutom förhåller det sig så, att, om automobiltrafik skulle tillåtas på våra smala vägar, man näppeligen skall våga skicka ut en häst, åtminstone med yngre körkarl, utan att denne har med sig ännu en person till hjälp att hålla reda på hästen, för den händelse han skulle komma i möte eller förbiköras af ett af dessa nymodärna fortskaffningsåkdon.

Naturligtvis är det nu icke fråga om att nu stifta någon grundlag, utan den ifrågavarande förordningen kan ju mycket väl ändras om 10 eller 15 år eller kanske inom kortare tid, då hästar och folk hunnit vänja sig vid dessa vidunder. Men till en början vill jag hålla på, att man iakttar försiktighet och icke tillåter automobiltrafik på väg af mindre bredd än den i utskottets förslag angifna eller 3.6 meter.

Hvad farten beträffar, har jag också biträdt den föreslagna inskränkningen af densamma. Jag hade i utskottet velat gå ännu ett steg längre, nämligen till 20 kilometer i timmen, men jag ville icke hålla så bestämdt härpå, då utskottets mening innebar en kompromiss, utan böjde jag mig för denna. Men någon ökning af farten utöfver de af utskottet föreslagna 25 kilometerna kan jag icke vara med om att tillstyrka, åtminstone icke under den första tiden, innan vi blifvit vana vid automobilerna.

Man har här talat om förhållandena i utlandet. Det är väl dock ingen likhet mellan förhållandena i å ena sidan Danmark och Tyskland samt å den andra mellersta Sverige. Att den förste ärade talaren fick de flesta instämmandena från norrlandssidan, förstår jag mycket väl, ty i Norrland är man van vid breda vägar, och därför var det icke underligt, att man kunde instämma med herr Segerdahl. Men de, som äro från trakter, där man icke har så breda vägar, borde verkligen finna sig föranlättna att fara sakta

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafiken.
(Forts.)*

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafik.*

(Forts).

fram i början. Det är enligt min mening bättre att sedermera utvidga bestämmelserna än att då nödgas inskränka dem.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Anderson* i Hasselbol, *Sandin* i Grums, *Hultkrantz* och *Matsson*.

Herr vice talmannen: Om den förste ärade talaren icke fått så många instämmanden här i kammaren, skulle jag för min del icke besvärat kammaren med att nu yttra något. Men jag kan icke undertrycka den meningen, att det skulle vara högst olyckligt, om Kungl. Maj:t skulle utfärda en förordning, i hvilken det medgäfvos att färdas med automobil på så små vägar som våra bygdevägar. Som vi alla känna till, är i lag föreskrifvet, att dessa vägar skola hafva en bredd af 3,6 meter. Nu är förhållandet, att, för att väghållningsdistrikten skola komma i åtnjutande af det statsbidrag, som lämnas till vägunderhållet, distrikten litet hvar varit angelägna att få så många sockenvägar som möjligt förklarade för bygdevägar. Denna omständighet gör, att vi helt säkert fått många flera vägar, hvilka bära namnet bygdevägar och skola räknas som allmänna vägar, än som skulle blifvit förhållandet, om ej så många sockenvägar kommit med. Till följd häraf hafva vi så många bygdevägar, som icke hålla en bredd af 3,6 meter. De äro helt säkert landet rundt flera än de bygdevägar, som hafva nämnda bredd.

Hvar och en vet, huru svårt det är att vänja hästarna redan vid att möta en velociped. Huru mycket svårare skall det icke blifva, när det gäller en automobil, som ju i regel är ett mycket bredt fordon? När man kommer med ett dylikt fordon på en väg, som icke är bredare än en bygdeväg, inträffar just, hvad talaren före mig nämnde, att det nämligen i regel blir omöjligt att möta med ett åkdon, förspändt med hästar. Den, som kör detta åkdon, har enligt min mening ingen annan räddning än om den, som för automobilen, godhetsfullt stannar och lämnar den mötande tillfälle att spänna från sina hästar och på något sätt föra dem längs dikeskanten eller i diket förbi automobilen.

Men detta är icke allt, som kan sägas rörande punkten 3:o), beträffande hvars första del jag i allo instämmer med utskottet. Utskottet har nämligen gjort detta tillägg: »med Konungens befallningshafvande likväl lämnad rätt att för de undantagsfall, där sådant utan olägenhet kan ske, på särskild ansökan medgifva automobilfart». Det är lika mycket för vederbörande Konungens befallningshafvandes skull som af annan orsak, som jag vid detta tillfälle vill uttala den meningen, att det hade varit lyckligast, om lagutskottet aldrig medtagit denna passus, lyckligast därför, att, om Kungl. Maj:t skulle utfärda förordningen i öfverens-

stämme med utskottets förslag och ett sådant medgifvande alltså skulle lämnas Konungens befallningshafvande, det är troligt, att många Konungens befallningshafvande, hvilka begagna sig af den medgifna rätten, finge bittert ångra detta. Det kan icke vara möjligt annat än att olycka på olycka måste förorsakas, om det skulle blifva tillåtet att färdas med automobil på de mindre vägarna, till hvilka jag räknar bygdevägarna. Olycksfallen komma att blifva många nog, när automobiltrafiken kommer i gång på landsvägarna, men säkerligen skulle antalet olycksfall blifva mycket större, om äfven bygdevägarna finge befaras med automobiler. Jag skulle därför vilja säga Kungl. Maj:ts regering, att det vore väl, om den funne anledning att taga vederbörlig hänsyn till hvad lagutskottet i första delen af föreliggande punkt 3:o hemställt, men vid utfärdandet af en blifvande förordning icke toge någon som helst hänsyn till det tillägg, som utskottet gjort i senare delen af samma punkt. Jag är nämligen säker på att regeringen för närvarande icke kan utsätta Konungens befallningshafvande för någon större svårighet än den, som innebäres i hvad här föreslagits.

Jag yrkar, herr talman, bifall till den tredje punkten i dess förra del, men med uteslutande af den senare, som lyder: »med Konungens befallningshafvande likväl lämnad rätt att för de undantagsfall, där sådant utan olägenhet kan ske, på särskild ansökan medgifva automobilfart.»

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte: Jag vill vid detta tillfälle icke till närmare bemötande upptaga de anmärkningar, som under öfverläggningen här i kammaren framstälts. Jag skall endast be att i anledning af herr vice talmanens yttrande få säga ett par ord.

Han torde nog hafva sett dessa förhållanden mera från södra Sveriges synpunkt än från andra landsdelars. Det är bekant, att i Norrland vägarna i stor utsträckning, äfven vägar som kallas för landsvägar, till följd af de villkor, som är knutna vid anslagen till väghållningsdistrikten, hafva erhållit en bredd af 3,6 meter, och det torde vara ganska olämpligt, att Konungens befallningshafvande icke erhåller den befogenheten att på dessa vägar, där trafiken ofta är rätt obetydlig och automobilerna skulle åstadkomma en synnerligen stor förbättring i kommunikationsväsendet, bevilja undantag från det allmänna förbudet att befara vägar med en bredd, ej öfverstigande 3,6 meter. Jag förstår mycket väl och uppskattar fullkomligt den åsikten, att man måste med stor försiktighet meddela allmänna bestämmelser om automobiltrafiken på våra landsvägar, och jag tror, att Kungl. Maj:t härutinnan i allmänhet föreslagit all rimlig försiktighet. Det är ju möjligt, att i ett eller annat afseende inskränkningar ytterligare kunna ske, men i det stora hela tror jag, att om vi icke alldeles vilja förhindra ett allmännare införande af det nyttiga fortkomst-

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafik.*

(Forts.)

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafik.*
(Forts.)

medlet automobilen, man icke får gå för långt, utan nöja sig med att omgärda automobilernas användande med de säkerhetsbestämmelser, som uppenbart äro nödiga för skyddande af förutvarande vägtrafik.

Herr vice talmannen sade, att det skulle vara förenadt med svårighet att på en väg om 3,6 meters bredd möta en automobil, om icke automobilföraren godhetsfullt ville stanna. »Godhetsfullt» är väl näppeligen rätta ordet, enär det enligt författningsförslaget är automobilförarens skyldighet att vid möte med annat åkdon stanna. Det står nämligen i 14 §, att automobilförare åligger

»att, då ridande eller med dragdjur förspändt åkdon möter eller upphinnes, iakttaga all möjlig varsamhet och, om djuret visar sig oroligt, icke färdas förbi, innan den ridande eller åkande lämnats tillfälle att, om han så önskar, stanna och stiga af eller vidtaga annan åtgärd till förekommande af olycksfall.»

Med afseende å de ytterligare anmärkningar, som här blifvit anförda, vill jag allenast gentemot herr Jansson i Krakerud, som hänvisat till de skador och faror, som uppkommit af det utomordentliga »åbåke» till landsvägsautomobil, som för 10 å 15 år sedan framfördes å vissa vägar i Älfbacka och Nyeds socknar i Värmland och därvid på ett för vägunderhållet mycket menligt sätt gräfdes sönder vägarna, erinra, att denna automobil visst icke var en modärn automobil, utan snarast ett vanligt lokomotiv, konstrueradt och tillverkadtt långt innan automobilerna nått sin nuvarande utveckling, sin lätthet att manövrera och sina breda, ofta gummiklädda hjul.

Herr Olsson i Heden: Herr talman, mina herrar! Jag vill endast i likhet med många andra talare från landsbygden konstatera, att det är en ganska viktig lagstiftning, som här föreligger. Jag ber emellertid att få uttala mitt tack till herr Palme, hvilken, oaktadt han är stadsbo, haft öppen blick för den fara, som för landsbygden ligger bakom denna lagstiftning.

Jag vill med anledning af herr statsrådets senaste yttrande be att få erinra om den, om jag så får säga, bristande effekt, som uppnås af de påpekade trygghetsbestämmelserna i förevarande förslag till förordning, då det ju ofta kan förekomma, att en person från landsbygden, som möter en automobil, icke ens känner den automobilåkande. Denne kör i full fart, kanske vida öfverstigande den reglementerade. Han försvinner om ett ögonblick, och den, som mött honom, ligger i diket. Hvem kan bevisa, vare sig hvem den automobilåkande var eller hvilken fart han hade vid passerandet af den, som mött honom.

Jag är hemma i en ort, där man har smala vägar med mycken trafik, och jag saknar icke heller erfarenhet af den fara, som uppstår genom automobiltrafiken. Jag förbiser visserligen

icke den betydelse, som detta moderna kommunikationsmedel har, men å andra sidan få vi väl icke med sådan ifver söka främja dess användande, att vi underlåta att införa fullt betryggande bestämmelser till skydd för de kommunikationsmedel, som på landsbygden hufvudsakligen användas. Jag förstår mycket väl, att utskottet här gjort hvad göras kan för att utfinna de mest betryggande bestämmelser, men jag kan icke underlåta att påpeka, att jag tror, att dessa bestämmelser blifva allt annat än effektiva, ty oftast händer det nog, att man icke ens kan bevisa, hvem den person är, som, då skada inträffat, framfört automobilen, och att man icke heller kan styrka, att automobilen framförts med en fart, som öfverstiger den normala. Detta är, menar jag, lagbestämmelser, som icke verka godt, då de icke kunna upprätthållas. Jag vill dock gärna medgifva, att de ifrågasatta bestämmelserna kunna vara ganska betryggande, därest man kunde åstadkomma något slags kontroll å deras efterlevande.

Jag vill endast hafva uttalat detta såsom ett vittnesbörd om de farhågor, med hvilka man på landsbygden motser automobiltrafikens utsträckning.

Herr vice talmannen: Den bestämmelse i författningsförslaget, till hvilken herr statsrådet och chefen för civildepartementet hänvisade, återfinnes i 14 par. 2 mom. och lyder sålunda: »att, då ridande eller med dragdjur förspändt åkdon möter eller upphinnes, iakttaga all möjlig varsamhet och, om djuret visar sig oroligt, icke färdas förbi, innan den ridande eller åkande lämnats tillfälle att, om han så önskar, stanna och stiga af eller vidtaga annan åtgärd till förekommande af olycksfall.» Vid första påseendet och genomläsandet af denna bestämmelse kan den synas vara något så när betryggande, men den, som har någon erfarenhet af huru det i verkligheten går till, när man med ett par unga hästar möter blott och bart en velociped, vet, huru svårt det är att få den velocipedåkande att stanna eller stiga af velocipeden, hvilket han är skyldig göra, därest hästarna visa sig oroliga och skygga så mycket, att man kan befara, att olycka kan ske. Likväl stanna icke dessa velocipedåkande, och hvad skall man göra med dem? Jag har varit utsatt för dem, och detta många gånger. Jag påminner mig särskildt ett tillfälle, då, sedan en velocipedist kört förbi mig och min häst skyggat, så att jag med åkdon och häst hamnat i diket, jag likväl kunde i en hastig vändning komma upp och med en hel skakel samt en till hälften afbruten sådan sätta i väg efter velocipedåkaren. Jag behöfde köra $\frac{1}{2}$ mil för att hinna honom och taga reda på hvem han var.

Det heter i förslaget, att, om den ridande eller åkande önskar det, automobilföraren skall lämna honom tillfälle att stanna o. s. v. Ja, huru skall en sådan önskan kunna tillkännagifvas för automobilföraren på ett tillräckligt tydligt sätt. Ja, herr stadsrådet tecknar

*Förslag
till förordning
om
automobil-
trafik.
(Forts.)*

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafik.*
(Forts.)

åt mig, att jag skall vinka med handen, men om jag så tager af mig hatten och svänger den rundt, så stannar likväl icke automobilen, — detta är min fullkomliga öfvertygelse — åtminstone icke i regel. Men så kommer därtill, att automobilerna få framföras med en fart af 25 kilometer i timmen. Jag är icke vidare förtrogen med automobiler och har aldrig åkt i en sådan — kanske af fördom. Jag vet emellertid icke, om det är möjligt att så hastigt som erforderligt är stanna en automobil, när man är hvarandra så nära som 15 à 20 meter. Jag anser, att det är en mycket farlig sak, om automobilen icke kan hastigt afstanna, och min öfvertygelse är, att erfarenheten skall komma att visa, att till följd af automobiltrafiken på de allmänna vägarna en oändlig mängd af olycksfall skall inträffa.

Jag ber, medan jag har tillfälle därtill, att ännu en gång få anhålla, att herr statsrådet och chefen för civildepartementet ville tänka på hur farligt det är att lägga ut den snaran för Konungens befallningshafvande att låta dem medgifva rätt att färdas med automobil på bygdevägar om 3,6 meters bredd, ty säkert är, att ingen Konungens befallningshafvande skulle kunna göra detta utan att sedermera nödgas bittert ångra det.

Herr Ström: Herr talman, mina herrar! Jag har redan instämt med den förste talaren och tänkte därför icke alls besvara kammaren med något uttalande i denna fråga. Men med anledning särskildt af hvad vice talmannen senast yttrat därom, att han önskade få struken bestämmelsen om möjlighet för Konungens befallningshafvande att tillåta automobiltrafik på vägar af mindre bredd än den såsom regel föreskrifna, vill jag endast påpeka hvad statsutskottet i motiveringen uttalade, då det var fråga om byggandet af vägar i allmänhet. Det framhölls då, att man tyckte, att särskildt i Norrland det vore tillräckligt att använda vägar med en bredd af 3,6 meter, det vill säga den minsta tillåtna bredden, och att man i stället borde anlägga så många flera vägar. Man ansåg det vara bättre att få vägar, äfven om de voro smala, än att icke alls få några vägar, och jag har biträdt detta statsutskottets uttalande. Skulle man nu meddela så snäfvaföreskrifter, att icke ens Konungens befallningshafvande skulle kunna medgifva automobiltrafik på de smala norrlandsvägar, som i enlighet härmed blifvit byggda, så blefve det omöjligt att få automobiltrafik till stånd, äfven om befolkningen själf begärde det. Jag finner detta mycket olämpligt och kan därför icke alls vara med om särskildt denna ytterligare inskränkning.

Jag skulle helst velat rösta för reservationen, i hvilken jag också instämt. Men som den kanhända icke kan vinna kammarens bifall och jag ju också hört, att Första Kammaren antagit utskottets förslag, samt det alltså icke finnes någon utsikt för att reservationen nu skall gå igenom, kan jag stanna vid hvad ut-

skottet föreslagit. Längre kan jag emelletrid icke gå, ty detta skulle enligt mitt förmenande vara att helt och hållet tillintetgöra en trafik, som, säga hvad man vill, dock har framtiden för sig. Jag tror icke, att vi för närvarande komma att vare sig här eller där få så många automobiler på landsvägarna, men jag vill hoppas, att de så småningom må komma, och jag skall hälsa dem välkomna i de trakter, där man har åtskilliga mil till närmaste järnvägsstation.

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafik.
(Forts.)*

Herr Johanson i Mossebo: Jag begärde ordet i denna fråga, emedan reservanten yrkat bifall till sin reservation och härvid erhöll flera instämmanden. För att i någon mån tillkännagifva tankarna i min hembygd vill jag läsa upp en enda af det 20-tal petitioner, som från densamma lämnats mig mot medgifvande af automobiltrafik därstädes.

Den lyder: »Som vi erhållit kännedom om hufvudsakliga innehållet i en till Riksdagen aflämnad kungl. proposition angående automobiltrafikens ordnande, skynda vi att för eder uttrycka vårt högsta beklagande öfver att önskningarna i denna fråga rundt om i landet icke vunnit regeringens beaktande utan att denna funnit tillståndigt att föreslå en lag, som gör den stora allmänheten nästan rättslös gentemot ej blott idkare af automobilspporten utan öfver yrkesmässig automobiltrafik. Ty de ordningsföreskrifter, som i den kungl. propositionen äro föreslagna, gälla ju nästan uteslutande till skydd för dem som begagna sig af automobil, under det att alla andra, som trafikera allmänna vägar, ställas utanför lagen.

Då man vet, att öfver hela landet kraftiga röster höjas för förbud mot all automobiltrafik å *landsvägarna*, hade man kunnat vänta, att regeringen skulle göra något för att skydda *vanliga vägfarandes lif och egendom*.

Faktiskt är skräcken för automobilfarare redan nu så stor, att man flerstädes tvekar att med vanligt åkdon befara de vägar, där man vet att automobiler bruka framföras, och detta är ej underligt. Hvar och en, som mött en dylik, vet, att dess förare nästan aldrig stannar eller ens håller åt sidan för ett med häst förspändt åkdon. Den, som kör detta, måste mången gång för att undgå olycka lämna landsvägen och fara ut på åker och äng, men oftast är ej tillfälle härtill, utan han måste stanna på vägen och underkasta sig olyckan. Detta är för landtmännen så mycket harmligare, som det är han, som i det väsentligaste underhåller vägen, hvilken han lärt sig betrakta såsom snart sagdt sin egendom. Därför fordrar han å allmän väg skydd till lif och egendom. Han har rätt därtill, och får han ej denna rätt — vi tveka ej att uttala det — vänder han sig mot inkräktaren och förskaffar både honom och automobilen från vägen. Sådan är folkmeningen,

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafik.
(Forts.)*

och hafva vi ej velat hålla eder, herr riksdagsman, i okunnighet härom.

Vi hafva velat erinra om att den kungl. propositionen icke bör bifallas med mindre, än att sådant skydd, som ofvan nämnts, blir allmänheten tillerkänt; och tillåta vi oss framhålla, att en blifvande lag angående automobiltrafiken oundgängligen bör innehålla bestämmelser i följande afseenden:

1:o. Att väg ej må med automobil trafikeras, om den ej har så stor bredd, att tvenne sådana af de största nu brukliga konstruktioner därå kunna mötas.

2:o. Att sådan trafik ej får äga rum å annan tid än då dagsljus råder.

3:o. Att förare af automobil vid laga ansvar, bestående af böter till *mycket afsevärdt belopp*, åligger att, så snart han å sin väg varseblifver ett med häst eller annat dragdjur förspändt åkdon, stanna och hålla stilla, tills detta passerat.

4:o. Att automobil vid passerandet vid kurvor och backar ej får framföras med större fart än som motsvarar hastigheten hos en i skridt gående häst.

Då tillfälle antagligen icke nu blifver att i anförda syftet väcka motion, anhålla vi, att ni ville på annat sätt verka för att de nu framställda önskningsmålen i sammanhang med den kungl. propositionen komma under Riksdagens behandling.

I händelse att propositionen redan varit föremål för remiss till vederbörligt utskott och detta icke kommer att själfvt taga initiativ till sådana ändringar, vi här framhållit, synes det oss lämpligt, att ni vid utskottsbetänkandets handläggning i kammaren verkar för återremiss af ärendet i ändamål att åstadkomma en betryggande lagstiftning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad vi ofvan anført.»

Det nämndes här, att det ej skulle vara så farligt med den här saken, ty hästarna bli snart vana vid automobiltrafiken. Ja, det kan väl så tyckas af dem, som bo i de större städerna, där den dagliga trafiken är så stor och där hästarna snart bli vana; och där komma ju ej heller några unghästar till användning, utan de komma till Stockholm och de andra större städerna först vid stadgad ålder. Jag vill omnämna ett exempel för att visa, huru det kan gå. På ett ställe i min hemtrakt i närheten af Mariestad kom vid ett tillfälle förliden höst en automobilåkande körande utan någon vidare stark fart — farten var ungefär densamma, som är föreslagen i ordningsstadgan — men en tre-årig häst, förspänd ett åkdon, blef vid anblicken af automobilens så rädd, att den föll ned och dog på fläcken. Under sådana förhållanden är ej skäl att tala om att icke hästarna kunna bli rädda för automobilerna.

Vidare har det sagts, att automobiltrafiken mycket väl kan framföras på vägar, som ej hålla mer än 3,6 meter. De af herrarne,

som äro inne i dylika förhållanden, veta att, då en automobilåkare far fram på en väg, så håller han ej så nära väggkanten, att han kan behöfva frukta att stjälpas i diket, utan den som kör med häst på vägen får nog hålla åt sidan. Åker man på en väg med en automobil, som är 1,7 meter eller mera, kan jag ej förstå, huru man skall kunna mötas eller komma förbi hvarandra med hövagn, som vanligen är 2,3 meter. Under sådana förhållanden är det svårt att fatta, att någon landtman kan påstå, att automobiltrafik kan gå fram på vägar, som ej hålla mer än 3,6 meters bredd.

Jag skall nu ej uppehålla tiden längre, då dessa synpunkter ju kraftigt framhållits af flera andra talare, utan jag ber blott att få yrka bifall till utskottets hemställan samt anhåller, att det upplästa yttrandet får intagas i kammarens protokoll för att möjligen af vederbörande departementschef tagas under öfvervägande.

Herr Åkerlund: Jag missunnar ej Norrlands och Dalarnas landtmän att idka automobiltrafik äfven på vägar af 3,6 meters bredd eller därunder, men jag hemställer, huruvida en sådan rätt kan blifva till något egentligt gagn på dessa vägar — då där, såväl som å andra orter — efter medgifvande af Konungens befallningshafvande, mindre bredd erhållits på vissa sträckor af dessa vägar?

Hvad i öfrigt beträffar den ifrågasatta rätten för Konungens befallningshafvande att medgifva undantag, så tror jag icke, att detta tillstånd skulle bli så synnerligen effektivt, därför att, som sagdt, vissa sträckor af ifrågavarande vägar ej hålla denna bredd, och instämmer jag därför till fullo med herr vice talmannen, äfven därför att det för Konungens befallningshafvande mången gång på grund af vissa hänsyn kunde bli synnerligen obehagligt att äga rätt medgifva sådana undantag, som af utskottet här föreslagits.

Hvad herr statsrådet och chefen för civildepartementet nämnde därom, att en talare yttrat sig särskildt på grund af den bekantskap han hade med södra Sveriges förhållanden, så vågar jag försäkra, att förhållandena åtminstone i den trakt jag representerar icke äro i någon mån bättre utan troligen tvärtom. Jag har särskildt från min hembygd blifvit ombedd att göra hvad jag kunde för att få någon hejd på denna odrägliga lyxtrafik, som drifves på våra vägar. Vore det fråga om godstrafik, som ju bedrifves mera varsamt och är till praktiskt gagn, vore det ingenting därom att säga; men de herrar, som satt sig in i förhållandena, veta nog, att den persontrafik, som drifves på landsvägarna, egentligen idkas af sådana åkande, som äro ute på lusturer och som ha råd att skaffa sig automobiler och underhålla dem; ty automobiler äro just ej lämpliga för småfolk och sådana, som behöfva använda vägarna för nyttiga ändamål. Här

*Förslag
till förordning
om
automobil-
trafik.*
(Forts.)

*Förslag
till förord-
ning om
automobil-
trafik.
(Forts.)*

i Stockholms län finnes en af Konungens befallningshafvande utgifven författning med vissa inskränkingar i rätten att fara fram hur man behagar på landsvägarna med automobiler; men gång efter annan ha dessa herrar automobilägare från Stockholm kommit farande ute på landsbygden med den mest svindlande fart utan att taga den ringaste hänsyn till andra. Följden är också, att det ena olyckstillbudet efter det andra förekommit.

Herr Segerdahl ansåg, att det skulle vara synnerligen bekvämt för länsmännen att använda detta fortskaffningsmedel. Ja, vi hade en länsman i Stockholms län, som var bland de förste att ställa till spektakel med automobil och som gjorde en verklig mästerkupp med detta fortskaffningsmedel. Först körde han nära på ihjäl en bonde och sedan fick han till följd af de skador han själf erhöll ligga på Serafimerlasarettet eller annars sjuk nära ett halft år och ångra sina synder.

Herr Segerdahl nämnde äfven, att automobilbredden ej är så stor, att dessa fordon ej skulle lämpa sig för bygdevägar. Detta kan väl vara, om man blott tänker på hjulbredden, men ser man på dessa åbäken, som nu fara fram på vägarna mellan Stockholm och exempelvis Norrtälje, så finner man, att vagnskorgen ofta är vida bredare än hjulgången. Komma de in på bygdevägar, är det omöjligt för någon annan att komma fram, utan det bär i väg till skogs. Jag har hört, att det har föreslagits — hvilket ju visserligen vittnar om klokhet och förstånd, men ej om någon vidare vänlighet mot våra medmänniskor — att automobilfarare, som man möter, ovillkorligen skulle vara tvungna att hålla ur vägen. Huru det då skulle gå, kan man lätt förstå; det skulle bära till skogs med dem. Till skogs vill jag nog gärna ha dem jag också, ehuru det gärna ej går för sig.

Emellertid är jag utskottet synnerligen tacksam för dess hemställan i anledning af Kungl. Maj:ts förslag. Jag ber att få yrka bifall till denna hemställan.

Herr Hörnstén: Herr talman, mina herrar! Jag skulle icke begärt ordet i denna fråga, om icke herr statsrådet och chefen för civildepartementet hade uttalat en önskan, att kammarens ledamöter mera allmänt ville yttra sig angående trafiken å de smala vägarna; och jag har ju själf genom att instämma med reservanten tillkännagifvit min ståndpunkt. Men jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på den saken, att man icke får göra alltför stora inskränkingar i automobilernas framförande på våra vägar. Vi hafva i Norrland vägar, såsom äfven upplysts af den ärade representanten från dalabänken, af 3,6 meters bredd, vägar, som behöfva trafikeras af automobiler i postverkets tjänst, om de personer, som bo i dessa trakter, skola få sina trafikförhållanden något så när ordnade på samma sätt som på andra orter. Skola vi nu, såsom herr vice talmannen föreslog,

till och med beröfva länsstyrelserna rättighet att gifva detta medgifvande, som det nu är fråga om, en rättighet som utskottet dock har velat lämna länsstyrelserna, ja då vore ju alla utvecklingsmöjligheter i det närmaste afklippta. Jag kommer särskildt ihåg, huru det var, när vi här om året skulle bevilja ett anslag till landsvägen till Karesuando. Det var föreslaget, att den skulle bli bredare än hvad man inom utskottet ansåg lämpligt. Och jag vill erinra om att, när man på detta sätt bygger vägar, som äro smalare än hvad man kan anse för framtiden lämpligt, så bör man ej heller söka hindra en trafik med ett fortskaffningsmedel, som väl torde, huru man än resonerar, få räknas till framtidens. Då jag icke har den uppfattningen, att det skulle bli så farligt, som det här utmålats, och då det i § 14 finnes bestämmelser angående automobilkörarens försiktighetsmått, så kan jag icke inse nödvändigheten af en sådan bestämmelse, som i denna punkt 3, utan ber att få vidhålla yrkandet om bifall till reservationen rörande denna punkt.

Förslag till förordning om automobiltrafik.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen framställt propositioner i ämnet, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 4:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Härefter föredrogs *punkten 5:o*); och yttrade därvid:

Herr Segerdahl: Herr talman! På de skäl, som jag förut anfört, anhåller jag att få yrka, att detta moment måtte utgå.

Herr Zetterstrand: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 6:o)—9:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 2.

Föredrogs och godkändes lagutskottets utlåtande n:o 48, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ansvarighet för skada i följd af automobiltrafik samt till lag om ändrad lydelse af 11 kap. 15 § strafflagen.

§ 3.

*Förslag
till lag om
rikets flagga.*

Å föredragningslistan fanns härafter upptaget lagutskottets utlåtande n:o 49, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rikets flagga, dels ock två med föranledande af nämnda proposition väckta motioner.

Genom en den 5 nästlidne april dagtecknad proposition, som blifvit till lagutskottet hänvisad, hade Kungl. Maj:ts, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af protokollet öfver civil-ärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att antaga ett vid propositionen fogadt förslag till lag om rikets flagga.

I sammanhang med nämnda proposition hade lagutskottet till behandling förehaft två särskilda till utskottet öfverlämnade motioner, hvilka i anledning af propositionen väckts, den ena, n:o 160, inom Andra Kammaren af herr *J. E. Centerwall*, och den andra, n:o 43, inom Första Kammaren af herrar *F. E. K. Åkerberg*, *J. Bernström*, *K. H. R. Tillberg* och *E. Fränckel*.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, under förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunde i oförändradt skick bifallas, måtte, med anledning af propositionen samt med afslag å herr Centerwalls och herr Åkerbergs m. fl. motioner, för sin del antaga ett vid utlåtandet fogadt förslag till lag angående rikets flagga.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, beslöt kammaren på hemställan af herr talmannen, att det i utlåtandet innefattade lagförslaget skulle paragrafvis föredragas.

1 och 2 §§.

Godkändes.

För 3 § hade utskottet föreslagit denna lydelse:

Färgen å flaggans sidofält skall vara ljusst mellanblå och å korset guldgul.

Likare å mönsterfärger, sådana ett vid Konungens förslag till denna lag fogadt tygprof utvisar, skall tillhandahållas å de ställen, Konungen bestämmer.

Efter föredragning af paragrafen begärdes ordet af:

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarne inhämtat af utskottets utlåtande, har Kungl. Maj:ts här föreslagit, att mom. 2 af nu föredragna paragraf skulle hafva följande lydelse: »Likare å mönsterfärger, sådana härvid fogade tygprof utvisar, skall tillhandahållas» etc.

Utskottet har däremot föreslagit denna lydelse: »Likare å mönsterfärger, sådana ett vid Konungens förslag till denna lag fogadt tygprof utvisar» etc. Anledningen till denna ändring är den, att man ansåg, att tygprof ju icke kan bifogas själfva lagarna, och därför har man trott, att utskottets förslag skulle vara bättre.

*Förslag
till lag om
rikets flagga.
(Forts.)*

Nu har emellertid under debatten i Första Kammaren framkommit ett yrkande, som jämväl blifvit af Första Kammaren bifallet, gående ut därpå att mom. 2 helt enkelt skulle hafva följande lydelse: »Likare å mönsterfärger» — så hoppas mellanmeningen öfver — »skall tillhandahållas» etc. och att däremot i ingressen skulle införas ett tillägg, så att den skulle komma att lyda: »Att Riksdagen, under förklarande, att den Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kan i oförändradt skick bifallas, måtte, med anledning af propositionen samt med afslag å herr Centerwalls och herr Åkerbergs m. fl. motioner, för sin del med godkännande af det vid Konungens förslag till denna lag fogade tygprof för likare i mönsterfärger antaga följande».

När utskottet föreslog lydelsen i denna andra paragraf, ansåg utskottet visserligen, att denna lydelse var bättre än den Kungl. Maj:t föreslagit, men vi kunde icke heller förbise, att vårt förslag icke heller var så bra affattadt. Nu kan det icke vara tu tal om att det förslag, som framlagts under debatten i Första Kammaren och som jämväl där antagits, är bättre äfven än utskottets förslag. Det är med anledning däraf, som jag vill yrka bifall till det förslaget, att tredje paragrafens mom. 2 skall erhålla följande lydelse: »Likare å mönsterfärger skall tillhandahållas å de ställen, Konungen bestämmer». I sammanhang härmed föreslår jag, med afseende å ingressen, att densamma måtte få den lydelse jag nyss uppläste.

Herr talman! Jag yrkar, som sagdt, bifall till detta förslag.

Herr Hammarskjöld: Det skulle vara af intresse att få veta, om lagutskottet verkligen har skaffat sig så säkra underrättelser om att färgen, särskildt på det blå tyget, som nu blifvit af Kungl. Maj:t föreslagen, verkligen är hållbar. Vi hafva ju reda på litet hvar, att när den kungl. propositionen härom inkommit till Riksdagen, så voro ett par fabrikanter af flaggor uppe här och visade olika prof på tyg, hvarvid de anmärkte att just den färg, som af Kungl. Maj:t föreslagits, var absolut omöjlig att framställa af s. k. äkta färg. Däremot förklarades en annan färg, som de visade prof på och som var så nära lika den af Kungl. Maj:t föreslagna, att jag för min del icke kunde skilja den ena från den andra, vara af beskaffenhet att kunna framställas hållbar och äkta.

Jag anser, att det skulle vara mycket beklagligt, om Riksdagen nu skulle antaga en lag om en färg på flaggan, som sedan icke skulle kunna framställas, så att den blefve hållbar, utan att vi sedan öfver hela landet skola få se urblekta, gråblå flaggor.

*Förslag
till lag om
rikets flagga.*

Det är därför jag tager mig friheten att anhålla att från lagutskottets sida få några upplysningar härom.

(Forts.)

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte: Herr talman! Då Kungl. Maj:t föreslog den färg, å hvilken tygprof var bifogadt Kungl. Maj:ts proposition, hade de olika flaggfärgerna varit föremål för undersökningar, som verkställdes af konstakademien rörande färgäktheten. Det befanns därvid, att den något starkare, mer i ultramarint stötande blå färgen mycket snart förändrade sitt utseende och gaf intryck af att lätt falla färgen. Däremot ansåg konstakademien, att den nu föreslagna färgen, enligt de prof akademien gjort, var så tillfredsställande som möjligt, därest färgning verkställdes med verkligt äkta färg. Akademien öfverlämnade alla dessa flaggprof — det var rätt många — till Kungl. Maj:t, hvarvid å profven var annoteradt, hur lång tid hvart och ett af dessa prof varit utsatt för solens inverkan eller för särskilda urblekningsåtgärder.

Nu har emellertid såväl samtidigt med framläggandet af Kungl. Maj:ts proposition som sedermera från en del fabrikanter gjorts gällande, att den nyans, som ett af dem företedt prof upptog, skulle vara mer hållbar, särskildt om den färgats med viss äkta färg. Om nu det af Kungl. Maj:t framlagda prof, såsom nämnda fabrikanter mening var — det finns andra fabrikanter, som icke i allo dela den meningen — icke skulle alldeles hålla sig, torde Riksdagen, utan att därför frångå den färg, som här är fråga om, kunna fastställa densamma. Kungl. Maj:t torde, innan lagen utfärdas, genom infordrande af tygprof från olika fabrikanter och dessa profvers undersökning på färgäkthet, komma till en, såvidt möjligt är, hållbar färg, i det allra närmaste lik den, som nu föreslagits till antagande. Jag säger såvidt möjligt, hållbar, ty de blå färgnyanserna äro knappast hållbara annat än i ylle eller siden. Men samma färger i bomullstyg blifva oftast snart mer eller mindre urblekta. Likasom herr Hammar-skjöld tror jag, att man skall få ytterst svårt att skilja på det prof, som bilagts den kungl. propositionen, och det prof, som de af honom åsyftade fabrikanterna företett, hvadan, äfven om de senare profven skulle befinnas bättre, hinder ej torde möta att antaga dessa såsom normalfärger.

Jag tror därför icke, att det är någon risk för kammaren att binda sig vid en färg i detta fall, enär Kungl. Maj:t kommer att söka pröfva och få så hållbar tillverkning som möjligt i den bestämda nyansen. Sedan beror gifvetvis hållbarheten ytterst på användning af äkta färgmedel. Det är klart, att den ena fabrikanter kan hafva bättre tillverkning än den andra; men jag har kommit till den öfvertygelsen, att den af Kungl. Maj:t föreslagna färgnyansen i färgen kan framställas på ett hållbart sätt.

Herr Zetterstrand: Vid behandlingen af denna fråga i lagutskottet framställdes också bland oss den önskan, att man måtte tillse, att färgen gjordes så hållfast som möjligt. Det sades, att det prof, som bilagts den kungl. propositionen, icke vore hållbart, men att detta berodde på den stora skyndsamheten vid tillverkningen. Däremot fanns det ett annat prof, som uppgafs vara så hållfast, som gärna möjligt vore; till färgen var detta så lika det andra, att vi knappast kunde se någon skillnad. Då synes det mig, att detta prof bör kunna läggas till grund för färgens bestämmande.

*Förslag
till lag om
rikets flagga.*
(Forts.)

Härmed var öfverläggningen slutad. Här talmannen gaf propositioner i ämnet; och blef därvid det af herr Zetterstrand under öfverläggningen framställda yrkandet angående 3 § af kammaren bifallet.

4 §.
Godkändes.

Utskottet hade, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag, hemställt, att 5 § måtte erhålla följande lydelse:

Hans Maj:t Konungen och med hans tillstånd medlem af konungahuset må föra tretungad flagga, med eller utan rikets vapen å hvitt fält i korsets midt, så ock använda sådant tecken i den tvärskurna flaggan.

Enligt bestämmelser, som Konungen i kommandoväg meddelar, må i tretungad flagga, för utmärkande af befäl, föras visst tecken, anbragt i det öfre inre fältet.

I öfrigt får ej flagga föras med märken, bokstäfver eller andra tecken.

I den af herr *Centerwall* väckta motionen hade föreslagits, att denna paragraf skulle lyda sålunda:

»Hans Maj:t Konungen, Riksdagen och med Konungens tillstånd medlem af konungahuset må föra tretungad flagga, med eller utan rikets vapen å hvitt fält i korsets midt, så ock använda sådant tecken i den tvärskurna flaggan.

Enligt bestämmelser, som Konungen i kommandoväg meddelar, må i tretungad flagga, för utmärkande af befäl, föras visst tecken, anbragt i det öfre inre fältet.

I öfrigt får ej flagga föras med märken, emblem eller bokstäfver.»

I en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *Segerdahl*, med hvilken herrar *Jansson* i Edsbäcken och *Nordin* instämt, hemställt, att åt ifrågavarande paragraf måtte gifvas denna lydelse:

»Hans Maj:t Konungen må föra tretungad flagga, med eller utan rikets vapen å hvitt fält i korsets midt, så ock använda

*Förslag
till lag om
rikets flagga.*
(Forts.)

sådant tecken i den tvärskurna flaggan. Sådant tecken må ock, med Hans Maj:t Konungens tillstånd, medlem af konungahuset föra i den tvärskurna flaggan.

Enligt bestämmelser, som Konungen i kommandoväg meddelar, må i tretungad flagga, för utmärkande af befäl, föras visst tecken, anbragt i det öfre inre fältet.

I öfrigt får ej flagga föras med märken, bokstäfver eller andra tecken.»

Paragrafen föredrogs, hvarefter

Herr Segerdahl yttrade: Herr talman, mina herrar! De bestämmelser, som för närvarande finnas angående våra flaggförhållanden, äro spridda i flera särskilda förordningar och påbud. Året 1905 och dess händelser ha medfört ett behof af samling äfven kring ett symboliseradt Sverige. Och åt denna symbol vill man nu för första gången i vårt land gifva lagens fasta grund. Det är en *lag* om rikets flagga, man vill stifta.

En af hufvudgrunderna för all lagstiftning är, att det skall finnas konsekvens i lagen, att den skall vara fri från motsägelser.

Föredragande departementschefen har till statsrådsprotokollet yttrat, att det borde finnas en hufvudtyp af den svenska flaggan, den tvärskurna, men att därjämte kunde finnas en specialflagga för krigsmakten till lands och sjöss. Denna specialflagga har blifvit kallad *örlogsflagga*. Lagutskottet har, då det sökt bemöta ett par inom Riksdagen väckta motioner, som gått ut på att den tretungade flaggan skulle föras äfven å riksdagshuset, yttrat: »Då den tretungade flaggan återföres till sin ursprungliga natur af utslutande örlogsflagga, bör den ej föras å riksdagshuset.» I lagtexten har denna tanke om den tretungade flaggan vunnit uttryck på det sätt, att där står: »Flaggan skall vara tvärskuren, utom då den användes såsom örlogsflagga, i hvilket fall den skall vara tretungad.» Örlogsflagga betyder ju, att flaggan skall ha något samband med det, som hör till krigsväsendet. Nu är i den föredragna paragrafen af lagförslaget ifrågasatt, att med Hans Maj:t Konungens tillstånd medlem af konungahuset må föra tretungad flagga. Detta anser jag vara en motsägelse i lagen, då den tretungade flaggan förut uttryckligen blifvit betecknad såsom örlogsflagga. Jag har för min del icke funnit något att erinra mot att Hans Maj:t Konungen själf skulle föra tretungad flagga. Han är högste befälhafvaren för krigsmakten, och såsom sådan bör han, där han så önskar, kunna föra den tretungade flaggan. Men däremot har jag icke funnit något skäl för att äfven annan medlem af konungahuset, särskildt icke de kvinnliga, skulle äga föra den flagga, som i lagen kallas örlogsflagga.

Det finnes en annan anledning för den reservation, jag jämte tvenne andra ledamöter af lagutskottet anmält vid denna paragraf.

Blefve det bestämdt, att konungahusets medlemmar och krigsmakten till lands och sjöss skulle äga föra den tretungade flaggan, då skulle utan tvifvel denna flagga komma att anses såsom en förnämligare flagga, såsom en rangflagga. Hvilken inverkan detta skulle ha på dem, som äro anställda i krigsmakten, behöfver jag icke säga. Men jag tror för min del, att denna inverkan icke skulle vara i alla afseenden lycklig.

*Förslag
till lag om
rikets flagga.
(Forts.)*

Hvad angår det särskilda märke, hvarom § 5 talar, så har jag ansett, att det icke finnes något att anmärka mot att samma märke må föras af alla konungahusets medlemmar i den tvärskurna flaggan.

I enlighet med hvad jag nu har sagt, har jag föreslagit en annan lydelse af § 5, en lydelse, som går ut på, att väl Hans Maj:t Konungen skulle kunna föra såväl den tvärskurna som den tretungade flaggan, båda flaggorna med eller utan det särskilda märket, men att däremot öfriga medlemmar af konungahuset endast skulle äga föra den tvärskurna flaggan, med det särskilda märket i densamma, därest Hans Maj:t Konungen därtill lämnade sitt medgifvande.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till den af mig jämte tvenne andra medlemmar af lagutskottet afgifna reservationen.

Herr Centerwall: Herr talman! Det kan ju icke nekas, huru man än vänder saken, att i hela svenska folkets medvetande den tretungade flaggan kommit att stå såsom något förnämligare än den tvärskurna, och därvidlag ledes folkmedvetandet såsom vid många tillfällen af förnuftiga skäl, först och främst af skönhetskänslan — ty den tretungade flaggan är onekligen mycket vackrare — samt äfven af nationalstoltheten vid tanken på de bragder, som utkämpats under den tretungade flaggan. Det har verkligen något förvånat mig, att en parlamentarisk regering som den nuvarande liberala regeringen har velat, att Riksdagen skall stryka den tretungade flaggan, som till förargelse för åtskilliga, ej minst inom hären och flottan, blåser här på huset. Ty det ligger väl ändå, äfven för den, som håller konungatanken högt, äfven för den, som vill, att konungamakten skall vara berättigad likaväl som folkmakten, det ligger för honom nära till hands att anse, att de i så fall också skola ha lika och jämlika symboler. Det är ju sant, att symbolen, sinnebild, är för mången en bisak. Men det är lika sant, att för flertalet af människorna är den en bild, som återgifver det inre väsendet. Jag har i min motion påpekat, hvad en sådan sinnebild kan åstadkomma. Huru den kan försätta ett helt folk i en bestämd stämning, därom påminnas vi af de historiska händelser, som ytterst föranledt denna flagglag.

Men om jag sålunda finner det lika egendomligt, att denna regering har framlagt ett sådant förslag, som att Riksdagen skulle

*Förslag
till lag om
rikets flagga.*
(Forts.)

förklara sig vara villig att stryka sin tretungade flagga, så förstår jag det likväl mycket bra. Äfven den starkaste vilja måste någon gång kompromissa, och jag föreställer mig, att här föreligger en kompromiss mellan regeringens vilja och en annan vilja, om hvilken jag icke är befogad att yttra mig och som jag anser böra så långt som möjligt respekteras. Men jag är också fullt säker på, att denna vilja icke kan på något sätt med misshag se, att på detta hus blåser en tretungad flagga, utan jag fruktar, att det är »småviljor», som spelat in litet här. Jag har redan antydt, att sådana viljor finnas inom hären och flottan. Nu är att komma ihåg, att jag under min nu ganska långa riksdagsmannabana ofta fått uppbära beskyllningar för att vara militaristiskt sinnad, att arbeta för nya härordningar och flottökningar. Jag har all aktning för hären och flottan. Men tyvärr finnes inom dessa, icke minst den senare, åtskilliga personer af båda könen, som med ovilja se, att några andra i världen skola föra denna tretungade flagga utom de själfva och härens och flottans högste befälhafvare. Att sådana viljor hafva medverkat härvidlag, det vet jag, ehuru jag naturligtvis icke kan bevisa det. Huru dessa viljor kommit att uppfinna ordet »nationalflagga», det vet jag icke. Men det påminner närmast om den list, som man vill tillskrifva det kön, som af somliga kallas »det svaga», men som i själfva verket är det starkare. Har man väl uppfunnit ett sådant ord som nationalflagga — kom ihåg, »nationalflagga» i denna tid, då man fångar så många små fåglar med talet om nationell samling — har man blott uppfunnit det ordet, då kan man förmå ofantliga massor af människor att uppoffra sin riktiga känsla och i stället taga till godo den abstrakta idé, som funnit sitt uttryck i regeringens förslag. »Nationalflagga» — det låter så ståtligt, att hela nationen skall föra samma flagga. Det har sagts af någon af de högmögende myndigheter, som yttrat sig, att flaggan icke skall skilja, utan ena. Nåja, då vill jag med den föregående talaren säga, att konsekvensen blir, att alla, ända ifrån Kungl. Maj:t till den ringaste af hans undersåtar, skola föra samma flagga. Då skulle äfven konsekvensen bli den, att en befälhafvare, likaväl öfver trupp som fartyg, skulle känna sig smickrad att gå i elden under nationalflaggan. Och praktiskt sedt, är det ju icke värdt att tala om några svårigheter härvidlag. Det finnes ju vimplar och gösar, hvarmed man kan utmärka örlogsfartyg, och så sker äfven i andra länder. Och den, som icke nu för tiden kan skilja ett pansarfartyg från ett kofferdiskepp, den kan ej heller skilja den tretungade flaggan från den tvärskurva.

Men nu vill jag icke gå så långt. Ty jag har litet aktning för historisk tradition, hvilket skiljer mig från många af mina radikala medbröder, jag har litet aktning för historisk tradition, och såsom jag redan antydt, har un der den tretungade flagan utförts sådana bragder — och kom icke och säg, att det är en

*Förslag
till lag om
rikets flagga.*
(Forts.)

skam att utföra krigiska bragder, det är tvärtom en nödvändighet för en nations hälsa att göra det någon gång — det har under den tretungade flaggan utförts sådana bragder, att jag icke skulle vilja, att vår krigsmakt blefve beröfvad densamma. Hvad Konungen och hans hus beträffar, anser jag, att artighet och ridderlighet fordra, att man icke rör något därvidlag. Ett folk, som aktar sig själf, aktar sin statschef. Och hvad monarken bestämmer och gör inom sitt eget hus, bör det lämna oberördt, särskildt då det gäller de kungliga och furstliga damerna, som man är skyldig visa artighet.

Jag har således icke kunnat gå så långt, som den föregående talaren, utan jag har nöjt mig med att yrka, att *vi* må behålla den tretungade flaggan, så mycket mer som den blåser så nära ett annat stort hus. Och en främling, som komme och finge se, att flaggan på det ena stället vore den tretungade, vackra, och på det andra den fulare, tvärskurna, skulle icke kunna undgå att göra den reflexionen, att det dock vore någon skillnad i makt, något som vi, som representera svenska folket, icke få godkänna.

Jag har verkligen hört, jag har någon gång i obehagade ögonblick hört först sådana uttalanden som att det är besynnerligt, att riksdagsmännen skola ha så många privilegier. Och jag har, när den tretungade flaggan började föras på riksdagshuset, hört dem säga: »Skola de där gubbarne ha den tretungade flaggan också?» Ja, så låter det i dessa kretsar. När man hör sådana resonemang, då får man en känning af att inom den högt aktade hären och flottan utbildat sig en biprodukt, som icke borde finnas där, den s. k. militarismen, som vi oupphörligen höra talas om i denna kammare, som icke är något godt och som vi ej böra uppmuntra genom rätten till en »specialflagga», som vi själfva ej få föra. Vore det så, att vi förut fört den tvärskurna flaggan, då skulle det icke hafva fallit mig in att på något sätt fordra, att vi skulle ha någon annan. Då hade det varit fullkomligt riktigt att tala om denna nationalflagga. Men nu ha vi den tretungade, och för min del tycker jag det är så hårdt, att vi skola stryka den, att jag icke kunnat undgå att framställa min tanke uti denna motion. Jag skall också ta mig friheten att yrka, att § 5 må få den lydelse, som jag föreslagit eller att »Hans Majestät Konungen, Riksdagen och med Konungens tillstånd medlem af konungahuset må föra tretungad flagga etc.» samt att naturligtvis sista satsen må ändras på sätt utskottet föreslagit.

Jag vill, innan jag slutar, också betona, att det står »må» och icke »skall» både i fråga om Hans Maj:t Konungen och Riksdagen. Då må det således ankomma på vederbörande och vissa omständigheter sedermera, huruvida de verkligen skola göra det eller icke. Men att beröfva Riksdagen en rätt, som den fått, kan jag icke vara med om, så länge som det i våra grundlagar uttryckligen säges, att svenska folket representeras af Svenska Riksdagen.

*Förslag
till lag om
rikets flagga.*
(Forts.)

Chefen för civildepartementet herr statsrådet Schotte: Herr talman! Herr Centerwall yttrade först, att han ansåg, dels att det var märkvärdigt, att en parlamentarisk regering ville, på sätt enligt hans åsikt här skett, nedsätta Riksdagens anseende eller nedsätta Riksdagens ställning gent emot konungamakten genom införandet af olika flaggor för dessa båda, dels också att han trodde, att det var någon sorts kompromiss mellan regeringens vilja och »en annan vilja». Det får jag bestämdt förklara, att uti den frågan har det icke varit någon som helst kompromiss; där har regeringen redan från början stått på den klara och bestämda ståndpunkten, att Riksdagen bör föra den allmänna nationella flaggan. Han talade också om »småviljor i här och flotta», och särskildt attackerade han fruntimren, som han förklarade vara synnerligen mäktiga och trodde, att regeringen tagit inflytande af dem vid sitt lagförslag. Nej, något »kjortelregemente» har det här icke varit, utan har regeringen redan från början, troligtvis långt innan några fruntimmer hade reda på, att en flagglag vore under utarbetande, intagit den ståndpunkten, att regeringen önskade hålla flaggan så ren från afarter som möjligt, göra flaggan till en symbol af nationen, af dess enhet: ett folk, en flagga. Olika flaggor skulle uppenbarligen söndra i stället för att ena, och man har därför så långt som möjligt och som omständigheterna det medgäfvit velat hålla på den tvärskurna flaggan såsom nationalflagga.

Herr Centerwall har skattat åt den villfarelse, som kanske hittills varit allmänt utbredd, nämligen att den tretungade flaggan skulle vara förmämligare än den tvärskurna. Jag vill så långt ifrån medge det, att jag snarare skulle vilja påstå, att det är den tvärskurna flaggan, som är den egentliga svenska flaggan och för mer än den tretungade flaggan, om man nu i detta fall skall kunna tala om något för mer. Den tretungade flaggan är helt enkelt en specialflagga, som bibehållits för krigsmakten till följd af de ärorika minnen, som äro fästa vid densamma.

Herr Centerwall har sagt och i sin motion betonat att: »Det torde ligga i naturen af ett verkligt konstitutionellt monarkiskt statsskick, att Konung och folkrepresentation bära i tillämpliga fall föra liknande sinnebilder för sin värdighet». För min del tror jag icke, att flaggan är någon sinnebild utaf värdighet eller något uttryck för att den ene eller den andre har större värdighet eller makt uti det politiska lifvet, utan det är ett nationellt tecken, kring hvilket vi samlats i mulna som i klara dagar, och kring hvilket vi allt framgent skola samlas i gemensamma ansträngningar för landets och folkets väl. Allenast därmed att Riksdagen för den tvärskurna flaggan, allenast därmed kan den tretungade flaggan få karaktären af en specialflagga. Skulle Riksdagen, Konungen och krigsmakten föra den tretungade flaggan, ja, då vore just därmed vunnet, hvad man velat undvika, näm-

ligen att den tretungade skulle vara förnämligare än den tvärskurna.

Det är icke meningen, att den tretungade flaggan skall representera nationens »spetsar», utan det är meningen, att den skall representera krigsmakten, d. v. s. en del af nationen, vara, som jag sagt förut, en specialflagga. Den plats, där nationens valda ombud sammanträda för att öfverlägga om landets öden, den platsen bör mer än någon annan krönas af den nationella flaggan, samma nationella flagga, som blåser öfver våra skolor och våra andra bildningsanstalter och som borde hissas öfver hvarje svenskt hem.

Jag tror, att kammaren gör riktigt och klokt uti att i detta fall bifalla Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Warburg: Herr talman! Det torde väl vara så, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet vid föredragningen af detta ärende framhållit, att det kan vara olika meningar, mycket olika meningar om huru denna flaggfråga bör ordnas. Det är ju klart, att mången härvidlag kunde önska, att det icke skedde för många förändringar. Men om förändringar skola ske, böra vissa principer vidhållas. Antingen så, som man har genomfört saken i vissa andra länder, t. ex. Danmark, nämligen att skilja mellan statsflagga och privat flagga eller, såsom här föreslagits, införa en örlogsflagga och en allmän »nationalflagga». Men det kunde också tänkas vara önskvärdt, såsom chefen för 6:te arméfördelningen föreslagit, att »den bärande tanken varit» en *enhetsflagga* utan alla afarter. Detta har heller icke varit främmande för herr statsrådet, då han själf betonar, att många skäl tala härför, ehuru han afstått härifrån, därför att man då skulle hafva behöft uppoffra den tretungade flaggan. För min del skulle jag hafva önskat, att vi fått en enhetsflagga utan uppoffring af den tretungade, nämligen genom att göra just denna flagga till enhetsflagga. Jag kan därvidlag åberopa två auktoriteter, hvilka båda framhållit, att den tretungade flaggan i alla afseenden är vackrare. Dessa auktoriteter äro öfverintendentensämbetet och akademien för de fria konsterna. Akademien har tillika uttryckligen betonat önskvärheten af att den tretungade flaggan måtte komma till användning i största möjliga utsträckning. Ja, den största möjliga utsträckningen hade det blifvit, om den hade gjorts till enhetsflagga. Det låter sig nämligen icke förneka, att traditionen blifvit sådan, att den tretungade flaggan af många anses vara förnämligare, och då kunde man ha gjort på samma sätt som den gången, då man hade obehaget att skilja mellan manseller och fröknar: man gjorde dem allesammans till fröknar.

Jag hade ock tänkt väcka en motion, om den tretungade flaggan såsom enhetsflagga. Hvarför jag afstod därifrån, har i främsta rummet berott därpå att man icke kan neka till, att

*Förslag
till lag om
rikets flagga,
(Forts.)*

*Förslag
till lag om
rikets flagga.*
(Forts.)

det ligger historiska förhållanden bakom, hvartill man får taga hänsyn; den tretungade flaggan har i alla fall sedan gammalt haft karaktären af att vara en örlogsflagga. Jag böjde mig för detta, icke därför att det skulle vara nödvändigt att skilja mellan en örlogsflagga och en nationell flagga, ty det finnes länder, mycket större än Sverige, som icke ha någon sådan skillnad. I det fallet vill jag erinra om Frankrike, Förenta Staterna, och, för att nu taga länder, som i storhet ligga närmare vårt eget, Belgien, Nederländerna, Portugal och Schweiz. Detta visar emellertid, att det icke är nödvändigt att ha någon skiljaktighet i detta fall. Vidare kom härtill en rent praktisk synpunkt, nämligen den att jag erfarit, det många anse, att den tretungade flaggan medför en del större kostnader, icke egentligen vid tillverkningen utan i fråga om underhållet, och då man önskar, att flaggan måtte bli spridd så långt som möjligt och afhållen i största möjliga utsträckning, var detta ett motiv för mig att afstå från yrkandet om den tretungade enhetsflaggan. Det synes mig dock vara tämligen gifvet, att man bör tillse, att det blir sträng konsekvens i hvad vi besluta. Skola vi hafva en särskild »örlogsflagga», så skall den ock endast vara en örlogsflagga. Jag kan icke få i mitt hufvud, att i ty fall någon annan skall vara berättigad att föra örlogsflagga än *hären och flottan* samt *härens och flottans högste befälhafvare*. Af denna anledning anhåller jag att få yrka bifall till herr Segerdahls reservation.

Häruti instämde herrar *Branting*, *Söderbergh* i Karlshamn, *Nordin* och *Berggren*.

Herr Zetterstrand: Herr talman! Genom antagandet af detta lagförslag skulle fallet bli, att man finge en nationalflagga och en örlogsflagga. Man har nu ansett det vara af mycket stor betydelse, att denna nationalflagga skall hållas i helgd och anses vara allas vår gemensamma egendom. Under sådana omständigheter är det icke blott en parlamentarisk regering eller småviljor, som yrkat på att den tvärskurna flaggan skulle svaja öfver Riksdagens hus, utan äfven lagutskottet, som är sammansatt af mycket olika element i politiskt afseende, har enhälligt varit af den uppfattningen, att den flagga, som skall svaja öfver de tusen hemmen i Sveriges land, också skall svaja öfver riksdagshuset. Däremot har man i likhet med regeringen ansett, att det finnes praktiska hänsyn och att äfven gamla traditioner tala för att en särskild örlogsflagga skulle finnas, hvilket, som bekant, i många länder är fallet. Emellertid är det ett annat inkast, som är svårare att bemöta. Reservanterna yrka nämligen, att denna tretungade flagga icke skall få föras af medlemmar af konungahuset, med undantag för Konungen själf. I det fallet får jag säga, att inom utskottet var det också vår eniga och bestämda

*Förslag
till lag om
rikets flagga.
(Forts.)*

uppfattning, att det riktiga och fullt konsekventa i denna sak vore, att ingen annan af konungahusets medlemmar än Konungen själf skulle få föra den tretungade flaggan. Det har förefallit oss som om det i åtskilliga länder betraktades såsom ett prerogativ för Konungen att bestämma flaggan för medlemmar af konungahuset, och likaledes hafva vi af flaggkartor inhämtat, att på åtskilliga ställen medlemmar af konungahuset fört samma flagga som Konungen. Under sådana förhållanden, och när man hört sägas, att det skall vara vår åldrige monarks innerliga önskan, att så måtte blifva, har man ansett sig icke böra korsa dessa hans önsknings. Jag medgifver, att det är en afvikelse från hvad lagen i öfrigt innehåller, men vi böra väl icke sätta oss emot denna önskan. Vi komma ju i alla fall därhän, att vi få en nationalflagga, som vi alla kunna respektera och älska, och denna nationalflagga må väl anses såsom den förnämsta. Det är äfven den, som bör svaja på detta hus.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Centerwall: Det är sällan man från statsrådsbanken fått höra ett anförande med så stark lyrisk klang och flykt som det, hvilket herr statsrådet och chefen för civildepartementet nyss höll. Men den lyriska flykten ledde därhän, att undertecknads ringa person fick en oberättigad beskyllning, nämligen den, att jag skulle hafva sagt, att kvinnan i denna sak öfvat inflytande på regeringen; något sådant har icke fallit mig in att säga. Snarare är det väl på Riksdagen, som kvinnan inverkat, eftersom nu bägge kamrarna beslutit en skrifvelse till Kungl. Maj:t om utredning angående rösträtt äfven för kvinnor, och när den skrifvelsen kommer fram, hoppas jag, att det kvinnliga inflytandet skall göra sig gällande äfven hos regeringen.

Jag intager här den behagliga ställningen, att jag får flytta mina flaggor på två fronter, den ena mot utskottet, för att icke säga regeringen, och den andra mot reservanterna. Dessa senare hafva låtit fånga sig af ordet nationalflagga, hvilket blott är ett nytt bevis på språkets makt öfver tanken, en makt som man för resten dagligen här ser bevisas.

Det är väl ett misstag, som jag begått — jag är skyldig att säga det, efter den upplysning, att det ej kompromissats i *detta afseende*, som herr statsrådet lämnat — då jag sade, att regeringens förslag berott på en kompromiss, och det får jag således taga tillbaka. Men jag kan icke gå in på det resonemang, som därefter följde. Herr statsrådet sade, att regeringen vill hålla flaggan ren. Men icke blir väl flaggan oren, om den föres tretungad på riksdagshuset; det kan jag icke tro. Jag förstår honom väl, då han säger, att denna så kallade nationalflagga skall kunna, såsom orden föllo, blåsa lika väl från Riksdagens hus som från ett skolhus. Det sista kunde ju vara ägnadt att

*Förslag
till lag om
rikets flagga.*
(Forts.)

fånga mig särskildt, men jag tycker icke, att det argumentet var så styft.

Af föregående talare har påpekats den onekliga inkonsekvens, som ligger däri, att, om det skall vara en nationalflagga, hvilken, såsom utskottet säger, af alla goda medborgare skall omfattas med vördnad och kärlek och hvilken de böra föra på sina hus, det må nu vara ett slott eller en koja, det då icke finnes något skäl, hvarför icke alla skulle kunna föra en sådan nationalflagga. Och *då* finnes knappast heller något skäl för en särskild örlogsflagga. Skulle icke hären och flottan känna sig smickrade att få kämpa under en sådan nationalflagga, i synnerhet efter den allmänna värnpliktens införande?

Reservanterna hafva ställt sig på en ren och fattbar ståndpunkt; jag åter står på en mera svår försvarad ståndpunkt, och jag kan ej säga, att mitt förslag är fullt konsekvent. Men icke böra vi härvidlag draga ut konsekvenserna alltför mycket, ty det finnes något, som heter hänsyn och artighet, och för min del vill jag hellre få beskyllning för bristande konsekvens, än beskyllning för bristande artighet mot dem, mot hvilka man skall vara artig.

Sakskälen hafva framförts af herr Warburg, hvilken också omnämnt förhållandena därvidlag i främmande länder, och dessa skäl skulle också jag hafva anfört i mitt förra yttrande; men då jag haft tillfälle att taga del af herr Warburgs tillämnade motion och jag således visste, att han, när han begärde ordet, skulle vidröra dem, så kunde jag ju icke göra det.

Det är af vice ordföranden i lagutskottet sagdt, att de kommit öfverens, ledamöterna i det högt ärade utskottet, att det bör vara *en* örlogsflagga och *en* nationalflagga. Jag tror icke, att jag misstager mig lika mycket, som när jag talade om kompromissen, om jag säger, att någonting dylikt nämndes redan i det särskilda utskottet under den sista urtima riksdagen och att det väl torde vara därifrån, som öfverenskommelsen härstammar. I lagutskottet finnes ju dessutom en mycket energisk vilja, som representerar sjövapnet och som kanske gjort sig gällande. Huruvida det är så, det vill jag icke vidare forska i. Men att utskottet kommit till ett enhälligt beslut, det är väl icke alltid något bevis på att beslutet är riktigt. Ty utskottet såsom alla andra påverkas af intryck och föreställningar för dagen, och det kan ju icke nekas till att vi för närvarande äro mycket svaga för allt, som börjar på »national». Det har jag för öfrigt alls ingenting emot; gifve Gud, att vi voro så svaga för det nationella, att vi komme till en *verkligt* nationell samling och att ingen af oss, hög eller låg, någonsin gjorde eller sade någonting, som kan söndra nationen eller dess representation.

Jag vidhåller tillsvidare mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, proposition 1:o) på godkännande af utskottets förslag, 2:o) på godkännande af det förslag, som framställdes i den af herr Segerdahl afgifna reservationen, och 3:o) på bifall till det af herr Centerwall framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf och sedan till kontraproposition antagits det under 2:o) omförmälta yrkandet, nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

*Förslag
till lag om
rikets flagga.
(Forts.)*

Den, som vill, att kammaren godkänner lagutskottets förslag till 5 § i lag angående rikets flagga, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt det förslag, som framställdes i den af herr Segerdahl afgifna reservationen.

Omröstningen utföll med 122 ja mot 75 nej; och hade kammaren alltså godkänt utskottets förslag.

6 och 7 §§, slutstadgandet och rubriken.

Godkändes.

Utskottets hemställan.

Kammaren biföll det af herr Zetterstrand härutinnan under öfverläggningen angående 3 § framställda yrkandet.

§ 4.

Därnäst i ordningen förelåg till afgörande Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 17, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upprättande af redogörelse öfver statens skogsparker m. m.

*Om upp-
rättande af
redogörelse
öfver statens
skogsparker
m. m.*

Till förberedande behandling hade till Andra Kammarens tredje tillfälliga utskott hänvisats en af herr C. P. Jansson i Edsbäcken m. fl. väckt motion, n:o 29, hvari hemställdes:

1:o) att Riksdagen behagade besluta att anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes genom domänstyrelsen låta, i den mån material

Om upp-
rättande af
redogörelse
öfver statens
skogsparker
m. m.
(Forts.)

därtill funnes och kunde erhållas, utarbета och för Riksdagen framlägga redogörelse för hvarje statens skogspark, därvid särskildt framhölltes önskvärdheten af uppgifter öfver ytvidd och virkesmängd samt dessas fördelning på de särskilda årsklasserna, produktionsförmåga, afverkningsbelopp och förvaltningskostnad, samt att denna redogörelse antingen upptoges i de årliga statistiska uppgifterna från domänstyrelsen eller på annat möjligen lämpligare sätt meddelades Riksdagen; samt

2:o) att, om så befunnes lämpligt, föranstalta om utarbetande af ett kartverk, med till exempel generalstabens topografiska karta som underlag, utvisande skogsparkernas läge och gränser.

Inom Första Kammaren hade en lika lydande motion väckts af herrar Bergström och Stephens, och hade nämnda kammares första tillfälliga utskott, som förehaft motionen till behandling, i utlåtande n:o 4 föreslagit: att Första Kammaren ville för sin del besluta, det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga åtgärder *dels* för en utveckling i ofvan angifna riktning af den officiella statistiken för skogsväsendet, *dels ock* för åstadkommande genom domänstyrelsens försorg af ett kartverk, med generalstabens kartblad till underlag, utvisande de allmänna skogarnas läge och gränser, för att öfver lämnas till Riksdagens bibliotek.

På sätt ett till utskottet öfverlämnadt protokollsutdrag för den 4 sistlidne april utvisade, hade Första Kammaren bifallit hvad dess förenämnda utskott sålunda föreslagit.

Utskottet hemställde, att Andra Kammaren måtte biträda det beslut, Första Kammaren i detta ärende fattat.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan lämnades på begäran ordet till

Herr Starbäck, som yttrade: Herr talman! Utan tvifvel är den fråga, som detta betänkande berör, en af de allra viktigaste för vårt lands ekonomiska välfärd, och ehuruval jag icke kommer att framställa något annat yrkande, än det som föreslås af det tillfälliga utskottet, vågar jag dock taga kammarens tid i anspråk några minuter för att göra några erinringar till detta betänkande.

Då Andra Kammarens utskott delvis stöder sig och sitt betänkande på att upprepa Första Kammarens tillfälliga utskotts motivering, skall jag be att få fästa uppmärksamheten till att börja med på några af de siffror, som finnas i detta Första Kammarens tillfälliga utskotts betänkande. Om man jämför de siffror, som där finnas, med de uti »Bidrag till Sveriges officiella statistik» om statens domäner för år 1904 förefintliga siffror rörande skogsväsendet, skall man finna en högst öfverraskande skillnad. Jag skall icke trötta med att i detalj framhålla dessa siffror, utan

endast påpeka, att utskottet för de tre nordligaste reviren Luleå, Skellefteå och Umeå uppgifver afverkningen till nära 90,000 kubikmeter mera, än den officiella statistiken angifver uti nyss omnämnda publikation. Att utskottet har haft någon anledning härtill är ju ganska säkert, ehuru jag icke kunnat finna densamma. Följden af detta förhållande är gifvetvis den, att utskottet också har fått större siffror för afverkningen i kubikmeter per hektar, än man får fram, om man följer de af mig använda siffrorna. Detta torde emellertid icke spela så stor roll.

Men jag skall be att få fästa uppmärksamheten på ett par andra förhållanden, som spela en desto större roll, när det gäller att bedöma afverkningens storlek. Det är nämligen på det sättet, att de stora skogsarealer, som finnas i statens norrländska kronoparker, innehålla visserligen en myckenhet s. k. »impedimenter», det vill säga marker, hvilka icke gifva någon afkastning. Till dessa impedimenter ha emellertid räknats åtskilliga ungskogar, som säkerligen redan nu kunna gifva en ganska betydlig afkastning. Följden blir således den, att från impedimenterna böra afräknas nu afkastningsgifvande skog, och följden häraf blir åter den, att siffrorna i kubikmeter per hektar bli för stora.

Ett annat förhållande, som leder till samma resultat, är följande: 1896 års skogskommitté uppskattade Norr- och Västerbottens impedimenter till 35 proc. af totalarealen. Men om ock dessa siffror angifva förhållandet i länet i stort sedt, så är dock detta icke fallet med afseende å kronoparkerna. Ty inom dessa ligga ganska vidsträckta områden, hvilka tillhöra hemmanen, särskildt inom Lappmarkerna. Det är en del ängar och s. k. myrslogar. Och naturligt är, att dessa måste frändragas kronoparkernas areal. Vi få därför minska impedimentens areal för kronoparkerna med omkring fem procent. Vi få således endast 30 proc. impedimenter, och resultatet blir, som jag nyss antydde, detsamma; beräkningen af kubikmeter per hektar blir i utskottets betänkande för hög. Nu kommer härtill, att uti kronoparkerna finnes på många ställen en mängd öfvermogen skog, som icke afverkas. Om man studerar domänstyrelsens berättelse för år 1904, faller det vidare ganska bjärt i ögonen, huru utomordentligt ringa mängd af undermåligt virke, smärre virke, sparrar och dylikt, som afverkats. Kubikmassan af försäldt virke har uppgått till 53,385 kubikmeter, under det att på grund af dimensionslagarna, som här uppe äga gällande kraft, å enskildt område afverkats ej mindre än 2,964,684 träd, hvilkas kubikmassa torde hafva uppgått till omkring 10 gånger så mycket som den nyss omnämnda siffran eller till omkring 550,000 kubikmeter. Detta synes mig tyda på ett missförhållande, hvilket väl tarfvar beaktande. Naturligtvis är det så, att af samma skäl, som siffrorna, hvilka angifva kubikmassan pr har, hafva blifvit för höga, har äfven den kontanta inkomsten pr har angifvits för hög.

Om upprättande af redogörelse öfver statens skogsparker m. m.
(Forts.)

Om upp-
rättande af
redogörelse
öfver statens
skogsparker
m. m.

(Forts.)

Såsom förklaring på detta sistnämnda förhållande skulle man kunna tänka sig, att mycket stora penningssummor i dessa nordliga trakter användts för skogsvården. Men om man granskar denna domänstyrelsens berättelse angående skogsväsendet, skall man finna, att så icke är fallet, om man bortser från 75,000 kronor, som användts för utdikning. Man finner nämligen af utskottets uppgifter, att kronoparkerna omfatta i areal af skogsmark 2,263,578 har, och häraf har fullständig skogsodling utförts på 82,94 har och hjälpkultur på 144,62 har, allt för en sammanlagd kostnad af 4,448 kronor 85 öre.

Allt detta är enligt mitt förnenande förhållanden, som tyda därpå att utskottets utlåtande, att allt icke är välbestäldt för närvarande, har fog för sig. Och säkerligen torde icke de åtgärder, som af Första Kammarens tillfälliga utskott föreslagits och af Första Kammaren bifallits, och till hvilka nu också denna kammarens tillfälliga utskott yrkar bifall, vara tillräckliga för att i någon nämnvärd mån vare sig klart framhålla dessa missförhållandens natur i sin helhet eller afhjälpa desamma. Jag tillåter mig därför, herr talman, att fästa uppmärksamheten på en resolution, som antagits af Sveriges största skogsvårdsförening, hvilken lyder på följande sätt:

»Föreningen för skogsvård vill uttala önskvärldheten däraf, att af Kungl. Maj:t en kommission tillsättes för undersökning af de åtgärder, som böra vidtagas för att åstadkomma en rätt vård af kronans och de under skogsstatens tillsyn ställda enskilda skogar i Norrland och Dalarne, samt att denna kommission må bestå af representanter för såväl det allmänna som enskilda intresset.»

Som sagdt, har jag för närvarande intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan. Men då jag för närvarande är sysselsatt i en kommitté, hvars arbete berör äfven hithörande frågor, och då utan tvifvel, som jag i början af mitt anförande tillät mig framhålla, dessa frågor för vårt lands ekonomiska väl äro af allra största betydelse, har jag icke kunnat underlåta att därpå fästa kammarens uppmärksamhet.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Den föregående talaren har yrkat bifall till utskottets hemställan, som innehåller, att Andra Kammaren måtte biträda det beslut, Första Kammaren i detta ärende fattat. Första Kammarens beslut innehåller enligt utskottets uttalande, att Första Kammaren ville för sin del besluta, »det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga åtgärder *dels* för en utveckling i ofvan angifna riktning af den officiella statistiken för skogsväsendet, *dels ock* för åstadkommande genom domänstyrelsens försorg af ett kartverk, med generalstabens kartblad till

underlag, utvisande de allmänna skogarnas läge och gränser, för att öfverlämnas till Riksdagens bibliotek.»

Nu lär det visserligen, såsom den förste talaren antydde, vara möjligt, att det förhåller sig så, att allt icke är väl bestämdt på detta område. Men jag hemställer till honom och kammaren, huruvida dessa missförhållanden kunna bli afhjälpta genom att aflåta en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om att i de statistiska uppgifterna skola linieras upp ytterligare en eller två kolumner. Jag tror, att om man studerar motiveringen till Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande, skola motionärerna kunna anses hafva fått svar på de önskemål de framställt i motionen. Men att nu skriva till Kungl. Maj:t med anhållan, att domänstyrelsen skulle förändra formulär för statistiken, anser jag vara ett märkvärdigt slut, sedan man först sagt, att i afseende å skogsförvaltningen icke allt är väl bestämdt. Den statistik, som nu upprättas såväl i denna bransch som öfriga, innehåller ju ganska goda och tydliga anvisningar och upplysningar. Och vidare upprättas hvart femte år ett sammandrag, som är ganska fullständigt. Jag kan därför icke inse, att vi behöfva skriva till Kungl. Maj:t med begäran om att få en bättre och fylligare statistik. Vederbörande ämbetsverk lär väl, för så vidt statistiken icke är tillräckligt tydlig och klar, draga försorg om att den blir något förändrad. Jag tror icke, att jag är orätt underrättad, då jag vågar uttala, att Kungl. Maj:t gått i författning om att skogsstatens reglementariska föreskrifter skola blifva föremål för omarbetning, och där finnas formulär för statistikens nuvarande uppställning. Det är ju möjligt, att den bör något förändras, men skulle man därför behöfva skriva till Kungl. Maj:t i denna sak, såsom nu är föreslaget!?

Den andra punkten af skrifvelseförslaget innehåller, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om att genom domänstyrelsens försorg upprättas ett kartverk, med generalstabens kartblad till underlag, utvisande de allmänna skogarnas läge och gränser, för att öfverlämnas till Riksdagens bibliotek. Det är väl dock nästan en främmande fråga för Kungl. Maj:t att se till, att vi få än den ena än den andra boken och än den ena än den andra kartan till Riksdagens bibliotek. Det finns ju styrelser och delegerade, som draga försorg om med hvilka handlingar och böcker Riksdagens bibliotek skall fyllas. För resten, sådana kartor finnas. Det finnes en ganska stor och utförlig karta öfver statens skogar. Om herrarna besvara sig med att se efter, så finnes en sådan karta för närvarande upphängd i en af Riksdagens lokaler. Det fattas då endast att skriva, att den icke finnes i Riksdagens bibliotek. det är alltsammans. För öfrigt har hvarje revirförvaltare ett kartblad, hvarå finnes uppritadt hvarenda skog med gränser och läge inom det område, som han är satt att förvalta. Hvar och en, som vill se, huru stora skogarna äro och hvar de äro belägna,

*Om upp-
rättande af
redogörelse
öfver statens
skogsparker
m. m.
(Forts.)*

*Om upp-
rättande af
redogörelse
öfver statens
skogsparker
m. m.*

(Forts.)

kan göra det hos revirförvaltaren. Äfven i afseende på denna del af utskottets utlåtande är allt således godt och väl utan någon skrifvelse, och jag tycker, att utskottet kommit till ett alltför litet slut i denna fråga.

Men det är icke allenast för detta, som jag begärt ordet, utan jag har velat påpeka något i den motivering, som skulle åtfölja skrifvelsen till Kungl. Maj:t. Och det undras mig, huruvida icke motiveringen är själfva hufvudsaken, fastän klämman är liten och mager. I denna motivering framhålles först, huru bra de utländska och särskildt de preussiska skogarna lämna afkastning och att vi borde försöka att få våra skogar att lämna lika god afkastning. Därom förmåles omständligt och väl. Därefter säger utskottet — för att icke lösrycka mening, skall jag uppläsa hela denna punkt:

»En omsorgsfull föryngring af skogarna, värden om de under tillväxt stående medelålders bestånden äfvensom afverkningen eller upphuggningen af virke och virkesafsättningen, allt detta kräfver ett detaljarbete, som under nuvarande förhållanden icke fullt kan presteras. Gallringar och ljushuggningar blifva mer eller mindre försummade, och i många fall inskränkes verksamheten till årshyggets tillgodogörande och dess beredande för återväxt. Härtill medverkar skogstjänstemännens nuvarande svaga och otillräckliga aflöning. De nödgas, för att uppehålla sin existens, söka fylla bristen i aflöningen genom enskilda uppdrag och skogsförrättningar. En delning af vissa revir och förbättring i aflöningen synes utskottet därför vara oeftergifliga villkor för att uppnå en större intensitet i statsskogshushållningen i nu ifrågakarande landsdelar».

Nu åtfölja dessa motiv skrifvelsen till Kungl. Maj:t. Jag vill visst icke förneka riktigheten af dem. Långt därifrån. Men som herrarna hafva sig bekant och många gånger hört både under denna och föregående riksdag, har Kungl. Maj:t tillsatt en löne-regleringskommitté, och i det kungl. bref, som innefattar instruktion för denna kommitté, heter det, att kommittén har till uppgift att afgifva underdånigt förslag rörande reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden, däri kommittén skulle hafva att taga under öfvervägande, huruvida genom förenklingar i förvaltningen tillfälle kunde beredas till indragning af tjänster, som genom de förändrade anordningarna kunde undvaras. Det är programmet för kommitténs arbete. Nu skulle Riksdagen vara i färd med att skrifva till Kungl. Maj:t och säga, att de missförhållanden, som här antyd, skulle afhjälpas genom att skapa flera nya tjänster och genom högre aflöning åt både de tjänstemän, som nu finnas, och dem, som komma att tillsättas. Jag tycker, att det blir att gå utredningen i förväg att skrifva så. Ty därigenom griper man ju in i det arbete, som är öfverlämnadt åt en kommitté, hvilken för närvarande är sysselsatt med skogsstaten. Riksdagens anhållan skulle i själfva verket innebära, att

Kungl. Maj:t måtte utan någon föregående undersökning dela reviren och skapa nya tjänster.

I de motiv, som jag uppläste, står det vidare, att tjänstemännen nödgas uppehålla sig genom extra uppdrag. Det är underligt, om så är, ty i kungl. kungörelsen den 29 november 1889 angående villkoren för åtnjutande af fastställda löneförmåner för skogsstaten heter det, att öfverjägmästare alldeles icke och jägmästare endast inom de gränser, domänstyrelsen bestämmer, äger åtaga sig skogsförrättningar åt enskilde.

Vidare säges det i motiveringen, att dessa tjänstemän nödgas arbeta åt andra för sin existens, därför att de ha för låga löner. Det är underligt, att sådana upplysningar komma till synes i ett offentligt utlåtande som detta, författadt af sådana män som detta utskotts ledamöter. Om dessa tjänstemän för att kunna lefva och försörja sig måste arbeta åt enskilde, är det ju naturligt, att de icke hinna att sköta sina tjänster som de skulle. Lönerogleringskommittén torde väl då kunna se till, att dessa tjänstemän få så väl betaldt för sitt arbete, att de kunna helt och hållet sköta sin tjänst. Då är det ju också möjligt, att vi icke behöfva så många tjänstemän. En skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om tillsättning af flera tjänstemän på sådana upplysningar, som här äro lämnade, har jag trott, att Andra Kammaren icke skulle vilja afsända, då skogsstatens tjänstemän, löneförmåner, instruktion och arbetsreglementen och allt, hvad det nu må kallas, äro under ompröfning. Man borde kunna afvakta tiden, då kommitténs förslag framlägges. Och hurudan statistiken blir, antingen den blir fylligare eller icke, lär väl icke inverka så mycket hvarken på skogsafkastningen eller på något annat.

Jag ber, herr talman, att få framställa yrkande om afslag på motionen samt att kammaren icke måtte biträda det beslut, som Första Kammaren i detta ärende fattat.

Herr Nilsson i Skärhus instämde häruti.

Herr Olsson i See: Herr talman, mina herrar! Den förste talaren i nu föreliggande fråga hade ett anförande, som jag tyckte visa behöfligheten af att få fram den skrifvelse, hvarom utskottet här hemställt. Det tyckes finnas åtskilliga brister i statistiken, i det att den icke gifver en följdriktig och klar framställning om dels huru vår skogshandtering skötes och dels huru den lämpligen skulle ordnas och skötas på bästa sätt.

Hvad vidare beträffar den andre ärade talaren och de anmärkningar, han i sitt anförande gjorde mot utskottets utlåtande, så vill jag anmärka, att tredje tillfälliga utskottet allenast beslutat en hemställan till Andra Kammaren att biträda det beslut, som Första Kammaren fattat i detta ärende, men att vi icke i allo tillstyrkt att gå med om, hvad Första Kammarens tillfälliga utskott

*Om upp-
rättande af
redogörelse
öfver statens
skogsparker
m. m.*

(Forts.)

yttrat i sitt betänkande. Vi hade liksom herr Carl Persson i Stallerhult våra betänkligheter mot hvad där står angående löneförhöjning och ökning af antalet skogstjänstemän. Det yrkades därför inom utskottet, att vi icke skulle gå lika långt som Första Kammarens utskott, och det har icke heller Andra Kammarens tillfälliga utskott gjort. För öfrigt berör icke motionen dessa saker. De beröras endast i den utredning, som Första Kammarens tillfälliga utskott gifvit i ämnet, men hvad som afses i klämman är endast en bättre statistik och ett bättre kartverk. Såsom den förste talaren påpekade, kan det nämligen finnas dels mycken ungskog på vissa ställen och på andra ställen mycken åldrig skog, hvarom man nu icke har någon kännedom. Därför framhålles i den nu föreliggande motionen önskvärdheten af, att man genom en bättre statistik och ett bättre kartverk kunde få kännedom om, huru härmed förhåller sig på den ena eller andra kronoparken, så att man kunde få klarhet om, att på den och den kronoparken finnes mycken åldrig skog, som borde afverkas, men som nu står kvar till hinder för den öfriga skogens tillväxt.

Herr Carl Persson yttrade, att vi redan ha ett sådant kartverk, men det är icke så allmänt, att hvar och en kan få en riktig föreställning om, huru saken förhåller sig på det ena eller andra området. T. o. m. i utskottet hade vi icke tillgång till denna karta, huru mycket mindre tillfälle skall det då icke vara för enskilda personer eller riksdagsmän att kunna få någon utredning i dessa saker. Motionären påvisar, huru våra statsskogar lämna liten afkastning, jämförda med Preussens statsskogar. Ja, det kan vara mycket, som medverkar därtill. Vi kunna icke tänka på att från våra norrländska skogar få samma afkastning, som de preussiska statskogarna lämna. Våra norrländska skogar tillväxa nämligen långsammare, kommunikationerna där äro dåliga, och dessutom råder i Preussen högre pris på skogsprodukter, allt saker, som göra, att vi för våra skogar icke kunna komma upp till samma afkastning, som de preussiska skogarna lämna. Åtskilligt torde emellertid kunna förbättras, men därtill behöfves i första hand noggranna kartor och en noggrann statistik, som för oss åskådliggör, hurudana förhållandena äro. Vi besluta här i Riksdagen större och mindre summor till utdikning af myrar och mossar, som skola blifva skogbärande. Men vi veta icke, huru förhållandena härvidlag ställa sig; man kanske dikar ut på sådana platser, där det icke finnes lämpliga kommunikationer, men underlåter att utföra afdikningar på sådana platser, där goda kommunikationer redan finnas eller snart komma att finnas för skogsprodukternas bortförande, allt detta därför att vi icke hafva någon statistik eller några kartor, som visa oss, hurudana förhållandena äro.

Hvad vidare beträffar Första Kammarens utskotts uttalande rörande otillräckligheten af skogstjänstemännen och deras löner, så kan man äfven härvidlag göra en jämförelse mellan förhållandena

i Preussen, och man skall då finna, att när Preussens skogsareal är ungefär lika stor som Sveriges, Preussen har 128 öfverjägmästare och 886 jägmästare, då Sverige däremot har blott 10 öfverjägmästare och 90 jägmästare, och jämväl kronojägare och öfrig skogsbetjäning äro i båda länderna anställda i liknande förhållande till hvarandra. Det är ett faktum, att på många platser i vårt land skötas nog kronoskogarna icke så bra, som de borde kunna skötas, därför att skogsstaten icke är tillräcklig — jag medgifver att å en del andra ställen kanske skogstjänstemännens antal är för stort, och där kunde indragningar måhända ske. Hade man en ordentlig karta, kunde man bättre se, huru härmed förhölle sig och hvilka åtgärder borde vidtagas för att åstadkomma en bättre ordning.

Äfven rörande hvad här framhållits i fråga om nödvändigheten för skogstjänstemännen att söka sig biförtjänster för att kunna existera, torde man genom en utredning komma till full klarhet. Det är nämligen ett verkligt faktum — det vet jag af personlig kännedom samt vidare genom upplysning i utskottet — att jägmästarna verkligen hafva biförtjänster, låt vara att de icke skulle vara berättigade därtill enligt den instruktion, som talaren på skaraborgsbänken uppläste. Detta beror emellertid därpå, att domänstyrelsen kan gifva dem tillåtelse att skaffa sig sådana biförtjänster, och det är på den vägen man kommit därhän, att det är ett faktum, att många jägmästare i stor utsträckning skaffa sig extra uppdrag, och då blifva naturligtvis kronoskogarna sämre skötta. Särskildt i Norrland råda missförhållanden härutinnan. Där skola nämligen jägmästarna hafva hand om utstämplingen på stora vidder af de enskilda skogarna i anledning af dimensionslagen, och i många fall är större delen af skogstjänstemännens tid upptagen af sådana utstämplingar på enskilda skogar, så att de icke ha tillfälle att, såsom sig borde, ägna sig åt kronans skogar. Äfven detta är ett förhållande, som borde ordnas.

Motionärerna ha icke direkt uttalat sig om dessa missförhållanden, hvilka beröras i de af herr Carl Persson uppläste delarna af Första Kammarens tillfälliga utskotts betänkande, utan de hafva endast berörts i den utredning, som lämnats utaf Första Kammarens tillfälliga utskott. Vi hafva i vårt utskottsutlåtande icke velat taga upp allt detta, som Första Kammarens utskott i sin motivering berört, ty vi tyckte, att där användes alltför starka uttryck, och vi ville icke så mycket peka på ökningen af skogstjänstemännens antal och löner, utan man hänvisade endast till den *utredning*, som Första Kammarens utskott gjort, och hemställde, att Andra Kammaren måtte fatta samma *beslut* som Första Kammaren i detta ärende, nämligen om förbättring af statistiken och upprättande af ett kartverk, som på lämpligt sätt blefve tillgängligt. Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets utlåtande.

Om upprättande af redogörelse öfver statens skogsparker m. m.
(Forts.)

*Om upp-
rättande af
redogörelse
öfver statens
skogsparker
m. m.
(Forts.)*

Herr Jansson i Edsbäcken: Herr talman! Ehuru det torde vara lönlöst att söka försvara en motion, som blifvit kritiserad af en sådan auktoritet, som den ärade talaren på skaraborgsbänken hvilken ju af alla kammarens ledamöter erkännes som sådan, så anser jag mig emellertid böra yttra några ord till försvar för densamma. Det tycktes af hans anförande framgå, att det förnämsta skälet för hans afslagsyrkande var att han fruktade, att man skulle få för många tjänstemän. Äfven jag grufvar mig härför, så att i den saken äro vi fullt ense, men om det är, såsom man får höra uppgifvas, att det finnes revir, som äro lika stora som hela Sachsen, hvilka förestås af en enda jägmästare, då kan det väl ändå icke undvikas, att en ökning af skogstjänstemännens antal måste ske, antingen ökning af biträden å de redan befintliga, eller om det skulle medföra, att ett och annat revir måste delas i två eller flera. Jag har nämligen hört uppgifvas, att det skall finnas sådana platser i vårt land — ehuru jag har icke någon personlig kännedom därom — men jag har, som sagdt, hört det och jag hade väntat, att någon mera af norrlands- eller dalarerepresentanterna, hvilka hafva bättre kännedom om dessa förhållanden, skulle uppträda till försvar för såväl motionen som utskottets utlåtande. Enligt uppgift lär det verkligen finnas platser, där 15 till 20 års öfvermogen skog får stå kvar, och om så är förhållandet, då tror jag det är Riksdagens plikt att se till, att något åtgöres för skogsafkastningens fördelaktiga tillgodogörande. Äfven om vi skulle få några flera tjänstemän, och äfven om vi skulle behöfva gifva ut mera pengar till löner, få vi icke därför åsidosätta en förbättrad skogsvård, som utgör en så viktig förutsättning för en betydlig statsinkomst.

Jag har hvarken förmåga eller lust att söka i vidare mån bemöta den ärade talaren på skaraborgsbänken, utan jag vill endast anhålla att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! De motioner, som blifvit väckta i båda kamrarna, innehålla, att man skulle skrifva till Kungl. Maj:t och anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes genom domänstyrelsen låta, i den mån material därtill finnes och kan erhållas, utarbета och för Riksdagen framlägga redogörelse för hvarje statens skogspark, därvid särskildt framhålles önskvärdheten af uppgifter öfver ytvidd och virkesmängd samt dessas fördelning på de särskilda årsklasserna, produktionsförmåga, afverkningsbelopp och förvaltningskostnad, samt att denna redogörelse antingen upptages i de årliga statistiska uppgifterna från domänstyrelsen eller på annat möjligen lämpligare sätt meddelas Riksdagen. Detta är emellertid något, som redan är fullgjordt i det utlåtande, som Första Kammarens tillfälliga utskott har presterat öfver dessa motioner. Det innehåller på sid. 13 en utredning för hvarje distrikt öfver de frågor, som motionärerna i

första punkten antydt. Där uppgifves för hvarje distrikt dess yttinnehåll, virkesmassa och de nödiga utgifterna för skogsvården. Där finner man således alla de siffror, som motionärerna önska. Sedan säger visserligen utskottet i slutet af sitt betänkande, att denna statistik möjligen kan behöfva kompletteras och att man skulle vilja anskaffa ytterligare en och annan uppgift, som för närvarande saknas. Kan det verkligen hafva den stora effekten, om statistiken blefve litet tydligare, att skogsförvaltningen lämnade större och bättre behållning än den hittills gjort? Och äfven om effekten blefve denna, så är det väl vederbörande ämbetsmyndigheter och tjänstemän, som hafva till åliggande att se till hvad som fattas för att få en bättre afkastning. Icke afhjälpes detta därigenom, att man får en eller annan kolumn till i statistiken eller därigenom, att man får kartor i flera exemplar än man har. Det kan, såvidt jag förstår, icke hjälpas genom denna skrifvelse så, som den i sin kläm är affattad.

Jag vidhåller mitt yrkande.

*Om upp-
rättande af
redogörelse
öfver statens
skogsparker
m. m.
(Forts.)*

Herr Olsson i See: Den siste ärade talaren sade, att man genom att antaga detta beslut icke skulle afhjälpa bristerna. Det var icke heller meningen. Det motionerades i Riksdagen, om jag icke missminner mig, år 1904 om att afhjälpa dessa missförhållanden, att våra statsskogar icke afkastade tillräckligt. Men Riksdagen ville icke gå med på de sätt och medel, till hvilka man i detta fall hänvisade för att åstadkomma någon förbättring, utan Riksdagen afslog helt enkelt den då framlagda motionen. Riksdagen visste icke, huru det förhöll sig, och huru bristerna skulle kunna afhjälpas. Nu hafva motionärerna — delvis samma motionärer — tagit upp saken i år och gjort framställning om, att man skulle söka få reda på, huru det förhåller sig med skogen, hvar man har den unga, den mogna och den öfvermogna skogen, på det att man skulle kunna se, huruvida skogsarealen skulle kunna förbättras genom myrutdikningar o. s. v. Men för att man skall kunna vidtaga något i den vägen, vågar jag påstå, att statistiken behöfver förbättras, och äfven kartverket behöfver förbättras, för att man skall få klarhet i hithörande förhållanden.

Herr Carl Persson i Stallerhult nämnde om, att vi ju redan hade detta. Men han läste också upp ur utskottsutlåtandet — där det är en ganska vidlyftig utredning i denna del — att det icke är tillfredsställande, såsom det nu är ordnadt, utan att det behöfves komplettering. Och den förste ärade talaren, herr Starbäck, visade också med siffror, hvilka invecklade förhållanden och hvilket virrvarr, som äro rådande: det ena stämmer icke med det andra, och att det därför är nödvändigt, att förhållandena blifva bättre ordnade i detta afseende. Sedan, när vi fått se beträffande skogarna, huru gamla eller huru unga de äro, *då* kan det

*Om upp-
rättande af
redogörelse
öfver statens
skogsparkers
m. m.
(Forts.)*

bli fråga om, hvilka åtgärder behöfva vidtagas för att få en bättre afkastning af skogarna. Då kan man också lättare se efter, huru de skola kunna skötas på ett bättre sätt, än som nu är fallet, och undvika, att man låter skogen stå för länge på ett ställe, under det att man kanske hugger skogen för ung på ett annat ställe. Nu veta vi ju rakt icke, huru skogarna skötas på den ena eller andra platsen. Jag vidhåller mitt yrkande.

Öfverläggningen var härmed slutad. Därunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan dels ock afslag å såväl berörda hemställan som den af herr Jansson i Edsbäcken med flera afgifna motionen. Herr talmannen, som gaf proposition å dessa yrkanden, förklarade sig anse den senare propositionen hafva flertalets mening för sig; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren afslår tredje tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 17 och den af herr Jansson i Edsbäcken med flera afgifna motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 84 ja mot 82 nej, hvadan kammaren således fattat sitt beslut i enlighet med ja-propositionens innehåll.

§ 5.

Föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända statsutskottets utlåtanden:

n:o 144, i anledning af Kungl Maj:ts proposition angående pension åt affidne lokomotivmästaren Carl Gustaf Nordströms änka;

n:o 145, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ökad bredd af svängbrospannen å järnvägsbron öfver Göta älf på statsbanan genom Bohuslän:

n:o 148, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter skraddaren Frans Gustaf Oscar Petersson;

n:o 149, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående pensioner till arbetare vid statens järnvägsbyggnader; och

n:o 150, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde hufvudtiteln gjorda framställning om anslag till bestridande af kostnaderna för finansdepartementets bankbyrå.

§ 6.

Vidare fanns å föredragningslistan uppfördt statsutskottets utlåtande, n:o 151, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till understöd åt lapparna i Juckasjärvi socken. *Om understöd åt lapparna i Juckasjärvi socken.*

Uti en till Riksdagen den 4 maj 1906 aflåten proposition hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att dels för beredande af understöd åt lapparna i Juckasjärvi socken å extra stat för år 1907 bevilja ett anslag af 250,000 kronor att enligt de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t meddelade, användas: 50,000 kronor till inköp af lifsförnödenheter för utdelning bland nämnda lappar, 50,000 kronor till inköp af renar åt lappar med större familj samt 150,000 kronor till lån åt lappar för inköp af renar, med skyldighet för låntagaren att efter fem frihetsår återgälda erhållet lånebelopp med en tjugonedel under hvart och ett af de därpå följande tjugu åren; dels ock medgifva, att Kungl. Maj:t finge under år 1906 af tillgängliga medel utanordna ifrågavarande anslagsbelopp, 250,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition, måtte

a) för beredande af understöd åt lapparna i Juckasjärvi socken å extra stat för år 1907 bevilja ett anslag af 250,000 kronor att enligt de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t meddelade, användas: 50,000 kronor till inköp af lifsförnödenheter för utdelning af nämnda lappar, 50,000 kronor till inköp af renar åt lappar med större familj samt 150,000 kronor till lån åt lappar för inköp af renar, med skyldighet för låntagaren att efter fem frihetsår återgälda erhållet lånebelopp med en tiondedel under hvart och ett af de därpå följande tio åren; samt

b) medgifva, att Kungl. Maj:t finge under år 1906 af tillgängliga medel utanordna ifrågavarande anslagsbelopp, 250,000 kronor.

Reservation hade emellertid enligt det tryckta utlåtandet afgifvits af herrar vice talmannen *Pehrson, Nylander, Persson* i Stallerhult, *Andersson* i Västra Nöbbelöf, *Sjö, Ersson* och *Ödman*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

Om understöd att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande
 åt lapparna i proposition måtte

Juckasjärvi
 socken.

(Forts.)

a) för beredande af understöd åt lapparna i Juckasjärvi socken å extra stat för år 1907 bevilja ett anslag af 200,000 kronor att enligt de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t meddelade, användas: 50,000 kronor till inköp af lifsförnödenheter för utdelning bland nämnda lappar och till inköp af renar åt lappar med större familj samt 150,000 kronor till lån åt lappar för inköp af renar, med skyldighet för låntagaren att efter fem frihetsår återgälda erhållet lånebelopp med en tiondedel under hvarvt och ett af de därpå följande tio åren; samt

b) medgifva, att Kungl. Maj:t finge under år 1906 af tillgängliga medel utanordna ifrågasvarande anslagsbelopp, 200,000 kronor.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr vice talmannen, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den reservation, som är fogad vid utlåtandet, afgifven af mig m. fl.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte: Herr talman! Då jag bekommit några ytterligare upplysningar under senare tiden i detta ärende, ber jag att få yttra några ord. Jag tror, att de uppgifter, som äro lämnade af landshöfdingen i Norrbottens län med afseende å de förluster, som lapparne under innevarande år lidit, måste betraktas såsom ytterst försiktiga och som ett absolut minimum. Det har upplysts, att, sedan den i propositionen intagna skrifvelsen från landshöfdingen i Norrbottens län ingått, åtskilliga naturförhållanden inträffat, som gjort lapparnas belägenhet ändå bekymmersammare. Det har ytterligare fallit afsevärda snömassor, ända till 2 fot och därutöfver, och detta har för de kvarvarande renarna blifvit ganska ödeläggande. Ytterligare fara har uppkommit därigenom, att renarna hafva varit utsvultna, naturligtvis, till följd af det dåliga betet, och att däraf också blifvit en följd att en hel del djur dött och andra drabbats af ett svaghetsstillstånd, som nödgat till djurens nedslaktande. Det har uppgifvits, att man kan beräkna, att omkring 150 lappfamiljer hafva fått större delen af sina hjordar förlorade. En tredjedel af dessa lappar skola vara i den ställning att de för de renar, hvaraf de äro i behof, icke kunna anlita de lån med återbetalningsskyldighet, som af Kungl. Maj:t ifrågasatts. Om man beräknar 200 renar per familj, kommer man upp till ett antal af 10,000 renar, och för 50,000 kronor får man blott 2,500 renar. Jag tror således, att den beräkning af renförlusten, som är gjord efter de upplysningar, som ytterligare hafva ingått, måste anses synnerligen försiktig, och att

kammaren således borde bifalla Kungl. Maj:ts förslag, som sträcker sig något längre än reservanternas. Man torde få betrakta det anslag, som här begäres, såsom ett kreditiv, som Kungl. Maj:t kommer att, i den mån det behöfves och i den mån utredning af behofvet kan åstadkommas, disponera öfver. Det är ju först i höst, som inköpet af renar kan ifrågakomma, och bör då en så fullständig utredning som möjligt kunna vara åvägabragt rörande såväl renförlusterna som de olika lappfamiljernas behof.

*Om understöd
åt lapparna i
Juckasjärvi
socken.
(Forts.)*

Jag hemställer därför, att kammaren i detta fall ville bifalla Kungl. Maj:ts förslag, eller utskottets hemställan, som härifrån allenast obetydligt skiljer sig.

Herr Wiklund: Herr talman! Såsom framgår af utskottets betänkande, har utskottet i hufvudsak tillstyrkt Kungl. Maj:ts framställning angående understöd åt lappbefolkningen inom Juckasjärvi socken. Enda skillnaden mellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag ligger däri, att tiden, inom hvilket lånet skulle återbetalas, blifvit af utskottet inskränkt till 10 år i stället för 20. Ehuru jag för min del inom utskottet yrkat på bifall till Kungl. Maj:ts framställning, har jag likväl icke ansett skäligt att reservera mig endast för denna oväsentliga skillnad. Reservanterna däremot vilja nedsätta understödsbeloppet från 100,000 kronor till 50,000 kronor. Jag vill påpeka, att denna nedsättning är så mycket mindre motiverad, som reservanterna äfven föreslagit en inskränkning i amorteringstiden för lånebeloppet eller från 20 år till 10 år. De ha nämligen varit ense med utskottet i afseende på denna del. Men klart är ju, att ju lägre understödsbeloppet sättes, dess mindre antal renar kan inköpas och dess mindre blir betalningsförmågan hos den renskötande befolkningen. Det hade därför, synes det mig, varit konsekvent, om reservanterna i likhet med utskottet velat låta det högre understödsbeloppet utgå, då de velat inskränka amorteringstiden. Nu hafva visserligen reservanterna icke anfört någon motivering för sitt afslagsyrkande, men jag kan icke tänka mig, att de haft något annat motiv än att de funnit den presterade utredningen ofullständig. Det erkändes ju också i utredningen, att den är ofullständig, ty det säges, som man kan se på 6:te sidan i utlåtandet, att förlusten af renarnas antal icke kan anses vara fullständigt känd, men att det dock är uppenbart, att renstammen inom Juckasjärvi socken lidit så stor minskning, att där vistande lappars tillvaro äfventyras och deras renskötsel i hög grad försvagats. En fullständigare utredning skulle naturligtvis hafva kunnat åstadkommas, om man hade kunnat uppskjuta därmed till instundande höst, då renarna hunnit samlas, eller till fram i november månad. Men man måste taga hänsyn till de säregna förhållanden, som här äro rådande, och under hvilka förhållanden en sådan utredning som den som nu

Om understöd åt lapparna i Juckasjärvi socken.
(Forts.)

åstadkommit har kunnat ske. Också är det väl så, att härvidlag bör kunna tillämpas den satsen, att snar hjälp är dubbel hjälp. Och då vore det säkerligen i hög grad oklokt att vänta, tills man hunnit åstadkomma en så fullständig utredning, att det hade kunnat påvisas exakta siffror angående de förluster af renar, som lapparna lidit. Skulle det emellertid mot all förmodan visa sig, att denna förlust är väsentligt mindre än hvad som nu kunnat komma till synes, så tror jag för min del, att man kan hafva det förtroende för Konungens befallningshafvande i länet, att Konungens befallningshafvande icke skall utdela något understöd till dem, som icke äro i behof däraf. Jag tror också för min del, att den afkastning, som renskötseln lämnar, är så pass betydlig och tillför landet en så afsevärd inkomst, att man i denna fråga icke bör tveka att lämna denna renskötande lappbefolkning det understöd, som den i följd af de säregna förhållanden, som under detta år varit rådande, är i så stort behof af. Jag vill erinra därom, att, såvidt mig är bekant, Första Kammaren redan bifallit utskottets förslag, och det synes mig, som det ej skulle vara lämpligt, att denna kammare skulle åstadkomma gemensam votering i en sådan sak som denna.

Jag anhåller därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Zetterstrand, Bromée* i Billsta, *Sundin, Andersson* i Baggböle, *Svensson* i Bondön, *Lundström, Carlsson* i Malmberget, *Jonsson* i Lycksele, *Berglund, Karlsson* i Göteborg, *Berg* i Göteborg, *Lundgren, Wallis, Johansson* i Öija, *Thorsson, Hellgren, Olsson* i Älfdalsåsen och *Eriksson* i Rödsta.

Herr Sjö: Herr talman! Såsom synes af betänkandet, hafva sju af denna kammares ledamöter reserverat sig mot det slut, hvartill utskottet kommit, och när jag är en af dem, ber jag att vid föredragningen af detta ärende få yttra några ord. Jag antager, att herrarne läst icke endast Kungl. Maj:ts förslag utan äfven utskottets hemställan. Utskottet hemställer här, att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition må för beredande af understöd åt lapparna i Juckasjärvi socken å extra stat för år 1907 bevilja ett anslag af 250,000 kronor att enligt de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t meddelar, användas: 50,000 kronor till inköp af lifsförnödenheter för utdelning bland nämnda lappar, 50,000 kronor till inköp af renar åt lappar med större familj samt 150,000 kronor till lån åt lappar för inköp af renar.

— Som sagdt skulle det anslås 50,000 kronor till inköp af lifsförnödenheter, 50,000 kronor för inköp af renar och dessutom såsom lån 150,000 kronor, också för inköp af renar. För detta

föreligger, såsom herrarna nogsamnt veta, knappast någon utredning. Det säges också här på sid. 3 i utlåtandet: »I trots af mycket allvarliga försök att anskaffa utredning om det antal renar, som omkommit för lapparna, har det visat sig vara absolut omöjligt, då dels genom markens snöbetäckning, dels ock genom de stora vidderna det icke varit möjligt att åstadkomma en räkning af de omkomna renarna. Den stora utsträckning af området, å hvilket renar kunna finnas, har också uppenbarligen förbjudit försöken att söka uppräknas de renar, som finnas vid lif.» För det nu begärda anslaget har man en sådan argumentering, som att det varit omöjligt att åstadkomma en utredning. Man läser visserligen på sid. 5 i utlåtandet: »Af en fullt pålitlig person har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande erfarit, att han i närheten af öfre Soppero sett i en skogsdunge 14 döda renar, i en annan skog 40 döda renar och på en backe i ett kärr 12 stycken. Många dylika iakttagelser äro gjorda af vägfarande, som utmed vägarna iakttagit hundratals döda renar. På två ställen, där en lapp hade sin hjord, har man räknat 200 döda renar. I närheten af Kuoksu by hade på en mindre areal räknats öfver 100 döda renkroppar.» Alltså, alla de renar, som kunnat räknas, utgöra tillsammans 366 stycken. Man upplyser icke, hvilken det är som räknat dem, utan endast att det är en person, en vägfarande. Det synes verkligen, som det icke alls varit för mycket, att vi fått åtminstone uppgift på den person, som sett dessa döda renar och räknat dem. Allsammans är ju bara antaganden och förmodanden.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet sade, att enligt de upplysningar, han erhållit, det antages, att lapparna förlorat 10,000 stycken renar, men detta är icke heller ett bevis utan endast ett antagande. Det synes mig verkligen ganska svårt att bevilja anslag på sådana skäl. Det finnes ingen utredning, herrarna kunna söka efter den, men jag vågar påstå, att den icke finns.

Herr Wiklund nämnde, att han vore viss om, att, därest anslaget beviljades, Kungl. Maj:ts befallningshafvande nog icke skulle lämna ut dessa medel till andra än behöfvande. Ja, vi erinra oss måhända, huru det gick till för tre år sedan, när från hela landet sändes gåfvor till Norrland med anledning af missväxten. Jag minnes, huru jag i den församling, jag tillhör, medverkade allt hvad jag kunde genom att skicka ut listor och på dem samla in penningar. Vi skickade upp i två omgångar flera hundra kronor. Någon tid efteråt sporde vi genom ortspressen däruppe i Norrland, att dessa medel, bland hvilka fanns mången änkans skärf, utdelats till personer, som sedan hamnade på krogen och köpte brännvin för de penningar de fått, hvarefter de söpo och mådde illa. Det är en sådan skildring, att man blir sorgset stämd, när man hör, att det går till på det sättet.

*Om understöd
åt lapparna i
Tuckasjärvi
socken.*
(Forts.)

Om understöd
åt lapparna i
Juckasjärvi
socken.
(Forts.)

När man ser de belopp, som ligga till grund för det af Kungl. Maj:ts begärda anslaget till försörjning af dessa lappar, synas de hafva mycket stora anspråk. Vi läsa i propositionen följande:

»Enligt de burgna lapparnes uppgifter åtginge för en familj af ifrågavarande storlek (d. v. s. en familj på sju personer) bland annat:

15 säckar råg-, korn- och hvetemjöl	kr. 315: —
2 balar kaffe	» 180: —
150 kg. socker.....	» 95: —
150 » salt.....	» 5: —
200 » smör	» 360: —
Kläder och tälttyg	» 200: —
25 kg. tobak	» 50: —
6 halftunnor salt fisk.....	» 180: —
1 bal gryn	» 30: —
2 hudar, läder.....	» 40: —»

Detta gör tillsammans 1,455 kronor. Därefter yttrade departementschefen följande, som säkerligen meddelats honom af Kungl. Maj:ts befallningshafvande däruppe. »Dessutom åtgingo för hushållet årligen 50 slaktrenar, hvaraf dock försåldes 60 stekar och 30 hudar till ett värde af 375 kronor.» Sätter man nu värdet på hvarje ren till 22 kronor, så skulle med afdrag af värdet för stekar och hudar, som kunna säljas, slaktrenarnas sammanlagda värde blifva 625 kronor och sålunda totalkostnaden för försörjning af en lappfamilj 2,180 kronor. Detta är hvad som ligger till grund för det anslag af 50,000 kronor, som Riksdagen skulle bevilja till försörjning af lappar. Jag tycker detta är synnerligen högt tilltaget. Om en landtman med en familj på sju personer, han må vara från hvilken ort som helst i landet, skulle lefva på det sättet, veta vi nog, huru det ginge.

Det är därför reservanterna ansett det begärda beloppet varit ganska väl tilltaget och tillstyrkt endast beviljande af 150,000 kronor såsom lån till reninköp och 50,000 kronor såsom gåfva för samma ändamål, tillsammans 200,000 kronor. Vi vilja icke gärna bevilja mera, än hvad som vi verkligen anse af behofvet påkalladt, i synnerhet då ingen utredning finnes.

Herr talman, jag yrkar afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Kronlund: Herr talman! Herr Sjö berörde först nödåret i Norrland för några år sedan. Det är alldeles gifvet, att på ett så stort område, som berördes af nöden, — det är ju lika stort som halfva Sverige — missförhållanden af en eller annan art på ett eller annat håll gjorde sig gällande. Men jag

vill påpeka, att dessa nödhjälpsmedel användes till största delen till inköp af fodermedel, och jag tror icke, det får herr Sjö ursäktas mig, att dessa fodermedel på ett eller annat håll söpos upp på krogen. Sedan gjorde herr Sjö några beräkningar angående lapparnas lefnadsförhållanden och påstod, att de lefnadsbehof, som lapparna själfva uppgifvit, vore i hög grad öfverdrifna. Om så vore förhållandet, att detta anslag på 50,000 kronor skulle vara för högt tilltaget, så vill jag påpeka för herr Sjö, att det här först och främst gäller en nomadbefolkning på 6- à 700 personer, hvars största och enda förmögenhet, nämligen renarna, gått förlorad. Om man slår ut dessa 50,000 kronor, som beräknats för underhåll under närmare ett år — det gäller nämligen underhåll från våren i år till samma tid nästa år — på hvar och en, blir det 80 kronor på hvarje individ. Detta tror jag icke skall kunna kallas för mycket, om man betänker, att det gäller en nomadbefolkning, som existerar under svårare förhållanden än några andra invånare i vårt fosterland för öfrigt. Lapparna hafva sannerligen aldrig begärt något af vårt land, de fordra så litet, de lefva endast sitt tysta, stilla lif i ödemarken utan att besvära någon och utan att medföra några nämnvärda utgifter för vårt land.

Det har sagts, att förlusten icke blifvit på något sätt ådagalagd. Herr talman, jag vill påpeka just det meddelande, som herr statsrådet Schotte gaf oss, och nämna, att jag själf just i eftermiddag fått ett meddelande från landshöfding Bergström, att genom undersökningar på allra sista tiden — undersökningarna hafva nämligen bedrifvits hela tiden sedan Kungl. Maj:ts befallningshafvande aflät sin skrifvelse till civilministern — konstaterats, att de förluster, som äro angifna i den uti Kungl. Maj:ts proposition intagna skrifvelsen, kunna betraktas som ett minimum. Det har angifvits en förlust af halfva den förutvarande renstammen eller 22,000 renar och alla årskalfvar, 13,000 stycken, således 35,000 renar. Jag vill också påpeka, hurusom, sedan denna skrifvelse afläts från Kungl. Maj:ts befallningshafvande, förhållandena så gestaltat sig däruppe, att den renstam, som möjligen vid tiden för skrifvelsens aflåtande undgått hungersdöden, blifvit spridd öfver ett område, motsvarande hela Juckasjärvi lappmark och en del af Pajala, ett område på öfver 100 kvadratmil. På våren sammanföras renarna i hjordar och drifvas upp på högfjällen och de norska fjällen, där de tillbringa sommaren och hösten. Under våren hotas de af allehanda fiender, såsom vargar, järfvar och rentjufvar, mot hvilka de skyddas genom att samlas ihop och ordnas af lapparna med tillhjälp af hundar. Men dessa kvarlefande renar äro kringspridda på nyssnämnda stora område, de äro utsultna och magra och kunna knappt taga sig fram. Enligt de utsagor, jag fått mig meddelade från lappmarken, kan med största sannolikhet antagas, att dessa renar, värnlösa

*Om understöd
åt lapparna i
Juckasjärvi
socken.*

(Forts.)

Om understöd åt lapparna i Juckasjärvi socken. och utan skydd som de äro, innan de hinna ordnas för att drifvas upp till högfjällen, till stor del dukat under för fienderna, som följa dem tätt i hälarne.

(Forts.)

Nu har visserligen af reservanterna inom utskottet föreslagits, att man skulle bevilja det anslag å 150,000 kronor, som här skulle utlämnas såsom lån, men att man däremot skulle stryka det anslag, som skulle utgå som understöd åt de fattigaste och minst bemedlade lapparna, alltså till dem, som mest behöfde hjälp. Man vill, att detta anslag å 150,000 kronor — för hvilket man vid inköp skulle kunna erhålla 7,500 renar — skulle utgå icke allenast till de familjer, som kunna återbetala det bidrag, som de sålunda erhålla, utan äfven åt alla de andra familjerna, som äro fattiga. Om man nu fördelar dessa 7,500 renar på de lappfamiljer, som här komma i fråga, blir det omkring 50 renar på hvarje familj. Då emellertid minimum för att en lappfamilj skall kunna existera är 200 renar, kan lätt en hvar göra sig en föreställning om huru litet denna hjälp å 50 renar per familj i själfva verket betyder för dessa lappfamiljer, som nu äro beröfvade större delen af sin egendom.

Ytterligare en upplysning har i dag meddelats af landshöfding Bergström. Förutom det, att årskalfvarna från förra året allesammans gått under, torde kunna antagas, att jämväl alla dessa års kalfvar gått förlorade på den grund, att renkorna varit så utmattade af brist på näring, att de kastat och frambringat döda kalfvar och äfven själfva i de allra flesta fall dött af utmattning. Landshöfding Bergström har äfven meddelat, att de renar, som man nu drifvit till fjällen för att de där skola söka föda, varit af svält så hungriga och haft så nedsatta krafter, att de ätit sig till döds, de ha fallit ned och dött. Detta har konstaterats i Juckasjärvi lappmark.

Nu påstår herr Sjö, att man här icke har något annat än endast hörsagor att hålla sig till. Jag vill då upplysa herr Sjö om att Konungens befallningshafvande däruppe har till sitt förfogande dels lappfogden, som ständigt är på resor, dels länsmanen uti distriktet och dels slutligen lappordningsmännen, en för hvarje lappby. Dessa äro skyldiga att stå i ständig rapport med Konungens befallningshafvande och dit inrapportera hvad som kan vara af vikt. De utredningar, som här föreligga, äro sålunda icke uppgjorda på grund af hörsagor, utan de ha tyvärr en mycket sorglig grund i verkligheten.

På grund af de upplysningar, jag kunnat lämna, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hammarskjöld: Herr talman! Till den sakliga utredning, som af den siste talaren här blifvit lämnad, skall jag endast be att få tillägga några få ord. Jag vill erinra kammaren om att det här är fråga om den sista, ganska lilla kvarlefvand

af urinvånarne här i norden. Af det svenska folket ha de så småningom blifvit undanträngda allt längre mot norr och fått det allt svårare att kunna draga sig fram. Det måste erkännas, att de i långliga tider varit förtryckta af svenska folket, om också förhållandena numera äro ändrade till ett bättre. När vi veta, att det är deras urgamla jord, som våra nybyggare och bönder i Norrland besitta, så böra vi också komma ihåg, att vi ha den moraliska förpliktelsen att icke lämna dem att utan vidare förgås. Jag skall gärna erkänna, att utredningen icke är fullständig, men jag vill fråga, huru det skulle kunna vara möjligt att i detta afseende åstadkomma en fullständig utredning, då den socken, hvarom här är fråga, nämligen Juckasjärvi socken, är lika stor som ett helt landskap i södra Sverige, men ytterligt glest bebyggd. Jag tror icke, att man ens med den allra omsorgsfullaste utredning skulle ha lyckats få reda på hela det renantal, som lapparna nu förlorat, och att då komma med en sådan siffra, som den herr Sjö uppgaf, eller att 365 renar förlorats, det är ju rent af en löjlighet, när man med visshet vet, att de kunna räknas i många tusenden.

*Om understöd
åt lapparna i
Juckasjärvi
socken.*

(Forts.)

Jag tycker, att ensamt det skäl, som jag här framhållit, nämligen att vi ha moraliska förpliktelser gent emot nordens urinvånare, bör vara tillräckligt för oss att nu icke vara alltför noga, äfven om anslaget kan synas vara litet frikostigt tilltaget. Det är ju möjligt, att det är mer än tillräckligt, men då är jag viss om att Konungens befallningshafvande skall se till, att icke utdelningen af dessa medel blir sådan, att understödet i något fall blir onödigt eller öfverflödigt. Med den kännedom, som vi ha om den ovanligt dugliga och rättrådiga man, som nu är landshöfding i Norrbottens län, hyser jag för min del icke den ringaste tvekan att bevilja det belopp, som af Kungl. Maj:t här begärts och af utskottet tillstyrkts.

Jag ber sålunda att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Hammarskjöld förenade sig herrar *Olsson* i See, *Nilson* i Örebro, *Janson* i Bråten, *Lindblad*, *Matsson*, *Camitz*, *Hedenstjerna*, *Karlsson* i Fjäl, *Ericsson* i Vallsta, *Lindh* i Gäfle, *Hansson*, *Sandin* i Grums, *Hörnsten*, *Hagström*, *Röing*, *Thylander*, *Jespersion*, *Pehrsson* i Österby, *Juhlin*, *Lindvall*, *Petersson* i Snällebo, *Rune* och *Pettersson* i Södertälje.

Herr Ersson: Herr talman, mina herrar! Af något miss-tag har jag kommit att blifva uppförd bland reservanterna; jag ber emellertid att få gifva till känna, att jag på den afdelning inom utskottet, som förehade den förberedande behandlingen af denna fråga, var med om att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag oförändradt samt att jag sedan inom utskottet förenade mig med utskottets majoritet om det beslut, hvartill utskottet här kommit.

Om understöd
 åt lapparna i
 Juckasjärvi
 socken.
 (Forts.)

Jag har så mycket hellre velat göra detta, som man får läsa sådana förmaningar af landshöfdingen till lapparna, som denna — den finnes intagen i utskottets utlåtande: »Härefter erinrade herr landshöfdingen lapparne, att ehuru förhoppning finnes, att svenska staten ville träda hjälpande emellan, för att, i den mån sådant kan ske, ersätta socknens renstam, lapparne därför icke finge anse sig befriade ifrån att åtaga sig sin del af bördan. De erinrades därför om nödvändigheten af inskränkningar i sina utgifter, större ifver och allvar i renarnes skötsel och mera arbetsamhet i allmänhet, exempelvis borde de företaga sig något slöjdarbete såsom både nyttigt och inbringande.» När man får läsa sådant, kan man med full tillförsikt öfverlämna åt landshöfdingen att till dem, som äro i behof däraf, utdela det lilla bidrag, hvarom här är fråga.

Jag skall sålunda inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag. Det hade nog varit bra, om Kungl. Maj:ts proposition kunnat blifva antagen oförändrad, men när ändringen endast är den, att utskottet prutat af 10 år på den af Kungl. Maj:t föreslagna återbetalningstiden, har hvarken herr Wiklund eller jag ansett, att vi borde reservera oss.

Jag anhåller som sagdt om bifall till utskottets hemställan.

Herr vice talmannen: Herr talman! Det kan icke falla mig in att göra något försök att jäfva riktigheten af de upplysningar, som lämnats af landshöfdingen i Norrbottens län — jag är alldeles öfvertygad om att hvad han åtgjort i denna sak, det har han gjort i god tro och utaf full öfvertygelse. Men det kan icke hjälpas, att man måste i alla fall taga någon hänsyn till de uppgifter, som komma från annat håll. Det är väl icke herr Kronlund obekant, att i en tidning, den största som utgifves i Norrbottens län, har förekommit en rad af artiklar rörande lapparnas uppgifna förluster af renar denna vinter, och enligt denna tidnings uppgifter skulle dessa förluster vara långt mindre, än hvad som officiellt uppgifvits. Det har därjämte kommit upplysningar från annat håll. Det är icke tillbörligt att här blanda in några personligheter vidare, men så mycket kan jag säga, att här i denna kammare sitta två ledamöter, som emottagit skrivelser från bekanta uppe i Norrbottens län, och dessa skrivelser, som blifvit öfverlämnade till mig, lämna helt andra uppgifter om lapparnas förluster än dem, som vi läsa här i den kungl. propositionen.

Herr Sjö synes vilja, att lapparna skola hushålla litet bättre än hvad de enligt hans mening nu göra. Jag får villigt erkänna, att det synes äfven mig, som om lefnadskostnaderna för en lappfamilj skulle vara bra mycket större, än hvad de få vara i öfriga delar af landet för en arbetarfamilj af samma storlek. Men jag ber att få säga, att det är icke af den anledningen, som jag här

ställer mig på reservanternas sida, utan det är förnämligast af den orsak, som jag i början antydde, nämligen att de uppgifter, som man får om lapparnas verkliga lidna förluster denna vinter, äro hvarandra så motsägande, att det är svårt att veta, hvad man här skall tro och icke tro; och helt visst kan man icke af den utredning, som föreligger i den kungl. propositionen rörande dessa förluster, bilda sig något säkert omdöme om hur här egentligen förhåller sig. För min del tror jag, att om nu kammarens ledamöter bifalla utskottets förslag, så skall erfarenheten komma att visa, att om kammaren någonsin har låtit dupera sig af känsloskäl, sådana som nu framhållits af herr Hammarskjöld, har det just varit vid detta tillfälle.

*Om understöd
åt lapparna i
Juckasjärvi
socknen.*

(Forts.)

Herr Kronlund: Ja, herr talman, den invändning, som herr vice talmannen nu gjorde, hade jag verkligen väntat mig. Såsom herrarne kanske litet hvar ha sett, har under en tid från en norrbottenstidning pågått en fejd i syfte att förhindra alltför stora bidrag och alltför stor hjälp till norrbottenslapparne. Hvilka motiven till denna agitation i den ifrågavarande tidningen kunna ha varit, vet jag icke, men så mycket är säkert, att då denna tidning återoppar sakkunniga personer såsom stöd för sina uppgifter, så borde det äfven varit dess skyldighet att nämna, hvilka dessa sakkunniga äro. Såsom herrarne torde veta, existerar i Norrbotten, liksom väl äfven på en del andra håll, en viss animositet från nybyggarnes och de bofastes sida gent emot lapparne, och ofta betrakta de förre lapparne såsom ett slags skadedjur, hvilka man så fort som möjligt vill blifva af med. Det kan hända, att de rapporter, som tidningen i fråga erhållit, äro ett uttryck just för denna misstämning och denna antipati mot lapparne. Detta tidningsskrifveri erinrar mycket lifligt om den agitation, som under det stora nödåret 1902—03 mot den då pågående insamlingen åt de nödlidande i Norrland restes af en tidning här i Stockholm — jag tror, att det var »Vårt Land». I en hel del insända artiklar sökte man där på allt möjligt sätt bagatellisera denna nöd — huruvida man hade rätt eller ej, fick framtiden utvisa. Jag vill endast hänvisa till ett föregående tillfälle, då nöd likaledes rådde uppe i Norrland, nämligen 1894—95. Äfven då var förhållandet bland nomaderna där uppe i lappmarkerna ungefärligen detsamma som nu, fastän på långt när icke så svårt. De undersökningar, som den gången företogos rörande minskningen af renstammen, visade, att öfver halfva antalet renar under det året hade gått förloradt. Denna uppgift återfinnes i Riksdagens protokoll för 1896 års riksdag — till hvilka jag ber att få hänvisa — och den lämnades vid ett tillfälle, då ett mindre anslag för ett helt annat ändamål var före. Om renförlusten var så stor den gången, då förhållandena voro mycket mindre svårartade än nu, då kan man antaga, att lapparnes förluster nu äro

Om understöd
 åt lapparna i
 Juckasjärvi
 socken.
 (Forts.)

än större. Gent emot dessa så kallade sakkunnige, hvilka den ifrågavarande tidningen åberopar, ha vi de sakkunnige, som Konungens befallningshafvande använt vid sina undersökningar: lappfogden, som genom tiotals års vistelse inom Juckasjärvi socken känner till hvarenda fläck där — han har under denna vinter mångfaldiga gånger genomrest socknen — och vidare distriktets länsman samt lapparnes ordningsmän m. fl. Dessa måste naturligtvis mer än någon annan känna till förhållandena där uppe, och deras utsagor måste gifvetvis tillmätas det allra största vitsord. Jag vill verkligen fråga eder, mina herrar, hvartill ni sätta större tilltro, till dessa nu nämnda personers uppgifter eller till de lösa, ovederhäftiga uppgifter, som lämnats af en tidning, och en tidning, som förut på många sätt sökt göra sig till tolk för den national- eller, rättare sagdt, lokalkänsla, som säger, att Norrbotten skall icke tiggas. Jag vill då gent emot detta framhålla, att lappfrågan är icke en provinsfråga, utan det är en hela nationens fråga, som bör behjärtas af alla, såsom just herr Hammarskjöld så varmhjärtadt och vänligt framhöll.

Herr Andersson i Helgesta: Herr talman, mina herrar! Jag ber att för min del få instämna med herr Hammarskjöld, och särskildt vill jag göra detta på grund af det skäl för bifall till utskottets förslag, som han här så kraftigt framhöll, nämligen att lapparne i vårt land af det svenska folket blifvit så hårdt behandlade och för dess skull blifvit utsatta för förföljelse och inkräktningar. Jag anser, att särskildt de, som varit med om att godkänna öfverenskommelsen med Norge beträffande lapparnes renbetesfråga, borde känna sig förpliktade att nu lämna dessa lappar den hjälp, som de äro i så stort behof af.

Nu ha vi emellertid hört olika åsikter om huruvida detta behof verkligen är så stort, som här har uppgifvits. Några påstå, att ett sådant behof verkligen föreligger, andra återigen säga, att här icke förefinnes någon utredning, som tydligen visar, att så är förhållandet. Jag ber då att få lämna några upplysningar, som jag bekom för något öfver åtta dagar sedan, då jag tillfälligtvis var hemrest. Jag träffade då en person, som enkom rest till lappmarkerna för att undersöka förhållandena därstädes, och han hade varit där en månad under den svåraste vintern. Jag skulle önska, att herrarne varit i tillfälle att få höra hans berättelser om huru lappfolket lefde, hvilka försakelser och lidanden de voro underkastade, och hvilka förföljelser de blifvit utsatta för denna vinter icke allenast från norsk, utan äfven från finsk sida. De måste bo i flyttbara tält i kanske 30° och 40° köld utan att få någon varm mat eller något annat, som kan bereda dem någon vederkvickelse i det försakelsens lif, som de måste underkasta sig. Deras renhjordar — deras enda egendom, af hvilken de skola ha sitt uppehälle — förskingras och jagas åt

alla håll. Följden blir den, att dessa lappar gå sin undergång till mötes. Detta utgör för mig ett talande skäl att söka åtminstone göra något för att nu hjälpa dem i deras nöd.

*Om understöd
åt lapparna i
Juckasjärvi
socken.*

(Forts.)

Härtill kommer, att dessa lappar, ehuru fullkomligt oskyldiga i fråga om allt hvad politik heter, likväl blifvit förföljda just af politiska skäl. Jag kan här icke nämna allt, hvad den ifrågavarande personen berättade, om att detta folk fått lida för storsvenskarnes skull genom de politiska förföljelser, som gått ut öfver det — detta folk, som minst af allt sysslat med politik.

Den person, som jag här åberopar, har åtminstone mitt fulla förtroende, och, som sagdt, han känner väl till de lappländska förhållandena. När jag nu var hemma, gjorde vi en insamling till lapparne, och detsamma har man gjort på många andra ställen. Personen i fråga, som uppsamlar de sålunda lämnade bidragen, öfverlämnar allt hvad han får till landshöfdingen i Norrbottens län, och jag vill än en gång tillägga, att han är väl känd och åtnjuter det bästa förtroende.

På grund af de upplysningar, som jag sålunda erhållit, och den kunskap, som jag har om hithörande förhållanden, och då detta folk är vårt lands urinvånare, så kan jag icke annat än yrka bifall till utskottets förslag, då jag tror, att lapparne mycket väl behöfva detta anslag.

Herr Juhlin: Herr talman! Här om någonsin borde man väl ha rätt att afgifva sitt votum dels efter hvad man vet, dels efter hvad ens känslor och hjärta säger. Jag har tämligen grundligt kommit in i dessa arma lappars ställning under denna vinter genom samtal med en person, som genomrest Lappland i olika riktningar just för att taga reda på hithörande förhållanden. Jag tror, att vi icke kunna fatta deras ställning nog mörkt, utan att den i verkligheten är än mörkare. Jag vill nu icke upptaga kammarens tid, så sent som det nu är, och då så mycket här blifvit taladt i frågan, men jag vill säga, att jag tror, att vi handla välbetänkt och rättvist, om vi nu bevilja det anslag, som här blifvit föreslaget af utskottet, och jag anser, att vi icke kunna använda statens medel bättre än genom att nu bevilja detta anslag för att rädda en folkstam, som under denna vinter lidit mer än vi kunna ana. Dessa lappar ha blifvit jagade från ort till ort, kunna vi säga, och ha de kommit till en plats, ha de måst gifva sig därifrån med sina renar, och följderna har blifvit, att dessa svultit ihjäl. Jag tror, som sagdt, att vi verkligen ha rätt att låta våra känslor ha ett ord med här i laget.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindqvist: Herr talman! Den skildring, som gafs här i kammaren för en tid sedan af herr statsrådet och chefen för civildepartementet angående lapparnes ställning i vårt land,

Om understöd
 åt lapparna i
 Juckasjärvi
 socken.
 (Forts.)

syntes mig vara af sådan art, att den bort förhindra reservanternas inom utskottet att här på denna punkt anpassa sina vanliga sparsamhetsskäl. När det där så tydligt framhölls den betryckta ställning, i hvilken detta nomadfolk f. n. befinner sig, och när det samtidigt anfördes, att det borde vara vår, de öfriga svenska medborgarnes, plikt att söka göra öfvergången till deras slut så lindrig som möjligt, så föreföll det mig vid det tillfället, att då tillräckligt talande skäl framställdes, för att staten borde ingripa för att skydda dessa lappar. Det är emellertid af en alldeles särskild anledning, som jag nu begärt ordet i denna fråga.

Jag var för några veckor sedan på ett besök i Kristiania såsom deltagare i ett stort möte, som där afhölls. Där yttrade en af norska stortingets ledamöter, att han hade röstat emot karlstads-öfverenskommelsen, därför att denna öfverenskommelse innehöll det kända villkoret om lapparnes renbetesrätt. Jag tillät mig då att offentligt vid det tillfället erinra denne stortingsman om det enligt mitt förmenande oriktiga i hans uppfattning rörande denna sak, framhållande, att jag ansåg denna fråga vara en stor humanitär och viktig fråga, som väl icke bort ha fått utgöra skäl för någon norsk man att rösta emot uppgörelse i unionsupplösningen. Han svarade mig då, att det var svenska statens och svenska regeringens plikt att sörja för de svenska lapparnes uppehälle.

Nu har Sveriges regering framlagt ett förslag i den riktningen, och jag har icke kunnat underlåta, herr talman, att här uttrycka såsom min mening, att jag skulle finna det vara ganska ledsamt, om Riksdagen nu skulle motsätta sig ett sådant sträfvanande, som den svenska regeringen här slagit in på, och därigenom kanske gifva norrmännen tillfälle att säga, att det icke vore den svenska regeringens skuld, att lapparnes ställning är sådan som den är, men väl den svenska riksdagens.

Af dessa skäl, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning framställde herr talmannen proposition å de därunder gjorda yrkandena; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 7.

Härefter föredrogs och godkändes statsutskottets utlåtande n:o 152, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till elfte internationella antialkoholkongressen i Stockholm år 1907.

§ 8.

Angående
 ändring af
 §§ 106 och
 107 rege-
 rings-
 formen.

Efter föredragning af konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 8, i anledning af väckt motion angående ändring af §§ 106 och 107 rege-
 ringsformen, lämnades på begäran ordet till

Herr von Schéele, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Såsom af en anteckning vid föreliggande utskottsutlåtande framgår, har jag icke deltagit i detta ärendes slutliga behandling inom utskottet. Visserligen var jag närvarande vid ärendets första handläggning, men icke när beslutet justerades och motiveringen antogs. Och jag bekänner, att jag kände mig ganska mycket besviken, då jag fick detta utlåtande i min hand och såg den motivering, som här förefinnes. Inom utskottet hade jag yrkat, att såsom motiv för afslag skulle göras gällande dels behovet af en grundligare utredning, än tiden nu medgäfvit utskottet att företaga, dels saknaden af anvisning från motionärens sida, huru denna viktiga och svåra fråga skulle kunna lösas. Därjämte synes det mig här hafva varit på sin plats att — såsom i dylika fall plägar ske — genom ett sympatiuttalande gifva erkännande åt den tanke, som ligger till grund för motionen, och hvilken vi väl alla i sanningens intresse måste erkänna vara förtjänt af att blifva beaktad.

*Angående
ändring af
§§ 106 och
107 regerings-
formen.
(Forts.)*

Frågan gäller nämligen ministeransvarigheten i ett konstitutionellt styrdt, fritt land, sådant som vårt fosterland är. Motionären påvisar, hurusom det är en brist, att det för oss svenskar icke finnes någon lagbestämd väg, på hvilken vi kunna göra statsrådens ansvariga för åtgärder, som icke äro af den natur, att de blifva tagna till statsrådsprotokollet. Ty endast genom att lösrycka § 107 i regeringsformen från det gifna sammanhanget med de båda nästföregående §§ 105 och 106 kan man komma till den af Naumann hyllade åsikten, att justitieministerns uppgift med hänsyn till tryckfrihetsåtal hemfaller under förstnämnda §, hvaremot, om den ses i sitt af § 106 förmedlade sammanhang med § 105, ej heller denna § 107 bör, såsom ju ock Rydin riktigt bemärker, hänföras till annat, än hvad som framgår af *dessa »protokoll, som uti statsrådet blifvit förda» och hvilka »lagtima riksdagskonstitutionsutskott äger att äska».*

Man måste då fråga sig: Hvilka kunna väl skälen ha varit till att lagstiftarne 1809 icke ha gifvit någon bestämmelse i detta afseende? Är det möjligt, att det kan ha varit ett förbiseende? Understundom har blifvit sagdt, att så varit fallet. För min del finner jag dock det mycket osannolikt. Icke heller kan jag tänka mig, att dessa lagstiftare varit öfvertygade om obehöfligheten af att i någon form ministeransvarighet skulle finnas äfven med hänsyn till sådana saker som dem, hvarom här är fråga. Jag kan icke för min del lösa denna svårighet på annat sätt än så, att 1809 års lagstiftare hafva, då lagen skrefs, ansett andra spörsmål vara ojämförligt mycket viktigare, hvarför denna fråga fick tills vidare anstå — tiden var ju då knapp, förhållandena pressande, och i hvarje fall hade det sig icke så lätt att finna någon lämplig form för frågans lösning.

Man har sagt, att det förefinnes ett sätt att i viss mån lösa

*Angående
ändring af
§§ 106 och
107 regerings-
formen.
(Forts.)*

den, nämligen genom hänvisning till interpellationsrätten. Men vi ha ju helt nyligen hört han excellens statsministern inlägga sin gensaga emot interpellationsrättens utsträckning till området för chefens för justitiedepartementet åklagarmyndighet, och jag vågar icke bestrida riktigheten häraf. Men då är ju äfven den vägen stängd.

Hade månne icke, om nu af mig antydda förutsättningar äro berättigade, fog funnits för utskottet att uppmuntra till återupptagande af denna sak i en lugn tid, som vår, då under vanliga förhållanden intet hindrar konstitutionsutskottet att ägna den en noggrann och omsorgsfull pröfning? Och utan en sådan bör en i och för sig önskvärd förändring i förevarande afseende ingalunda företagas. Ty den skulle helt visst djupt ingripa i våra konstitutionella former och därför icke kunna ske allenast genom vidgade af en enstaka grundlagsparagraf.

Då emellertid Riksdagens omedelbart förestående slut för utskottet omöjliggjort en helt visst oundgänglig omfattande utredning och motionären icke lämnat nödig anvisning till det afsedda målets uppnående, har jag intet annat yrkande att göra, herr talman, än det, som af utskottet har blifvit gjort och hvori äfven jag deltagit.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 9.

*Angående
disposition af
Halmstads
slottsjord.*

Statsutskottets utlåtande, n:o 146, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af den för statsverkets räkning utarrenderade delen af kronolägenheten Halmstads slottsjord föredrogs härefter; och yttrade därvid:

Herr Asker: Herr talman! Mer än väl vet jag, huru svårt det är att mot ett enhälligt statsutskott söka genomdrifva en annan mening i Riksdagen än utskottets, och jag skall icke heller nu vedervåga ett försök i den riktningen. Men då jag anser, att Kungl. Maj:ts föreliggande proposition är fotad på starka skäl och kunnat medföra en både snar och god lösning af denna fråga, kan jag icke underlåta att lämna några upplysningar, som kunna tjäna till ledning vid bedömandet af behofvet af ordnade förhållanden inom det område, hvarom nu är fråga.

Jag ber då först att få nämna, att den s. k. Halmstads slottsjord sedan lång tid tillbaka varit af staten utarrenderad först till enskilde och numera, mot ett årligt arrende af 3,100 kronor, till Halmstads stad. Inom området äro såväl länsfängelset som länslasarettet belägna, och af det nu till försäljning föreslagna jordområdet skulle en mindre del tillförsäkras landstinget för lasarettets behof.

Utan något som helst tillstånd ha under årens lopp åtskilliga personer å området i fråga uppfört byggnader, och för närvarande äro i rundt tal 650 personer där mantalsskrifna. I judiciellt och administrativt hänseende tillhör slottsjordområdet Halmstads stad. Hälsovårdsstadgan för riket är numera gällande för området, men däremot är hvarken byggnadsstadgan eller brandstadgan för rikets städer där tillämplad. Under sådana förhållanden borde det för såväl staten som staden vara ett önskemål att få området regleradt, och då frågan nu för andra gången inkommit till Riksdagen, trodde jag, att utredningen och den synnerligen vidlyftiga skriftväxlingen skulle af statsutskottet befinnas tillräcklig för att ärendet kunde tillåtas passera statsutskottets skärseld utan att där gå under.

*Angående
disposition af
Halmstads
slottsjord.
(Forts.)*

Jag blef därför icke litet förvånad, när jag fick höra, att statsutskottet från kungl. järnvägsstyrelsen låtit infordra upplysningar, huruvida någon mark för statens järnvägars behof i och för Halmstads stations utvidgning kunde erfordras och gå i utbyte mot nu ifrågavarande mark. Så snart jag emellertid fick del af järnvägsstyrelsens svar, satte jag mig i förbindelse med chefen för järnvägsstyrelsen, som förklarade, »att nyssnämnda svar till statsutskottet icke innebure något annat, än att kungl. järnvägsstyrelsen för närvarande icke visste af något behof att inköpa mark inom Halmstad i och för järnvägens utvidgning.»

Hvad härefter beträffar det andra af statsutskottet åberopade skälet för afslag eller att den förslagsvis erbjudna köpeskillingen vore alltför låg, så vill jag icke ingå i något bedömande af områdets värde, men då det i betänkandet talas om den ena och den andra sidan af gatan, så anser jag mig böra upplysa, att det är en anspråkslös *väg* med ett dike å hvardera sidan, som här fått rang, heder och värdighet af *gata*.

För öfrigt har jag tänkt mig att, om köpeskillingen skulle bestämmas af expropriationsnämnd, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, staten icke skulle behöfva befara, att området skulle komma att uppskattas till för lågt värde.

Att frågan nu fallit är ett faktum och kan nog icke hjälpas, men jag har med mitt yttrande i alla fall velat framhålla nödvändigheten af att denna angelägenhet blir på ett tillfredsställande sätt ordnad, så snart sig göra låter, på det att ett staten tillhörigt jordområde tätt invid residensstadens planlagda område icke må fortfarande och alltför länge ligga i lägervall.

Herr talman! Jag har icke något yrkande att framställa.

Herr Nylander: Då den föregående ärade talaren icke gjort något yrkande, torde det icke vara behöfligt att här vidare orda om denna sak, men då han omnämnde den mening, som järnvägsstyrelsen uttalat rörande behöfvat af Halmstads järnvägsstations

Angående
disposition af
Halmstads
slottsjord.
(Forts.)

utvidgning, så tillåter jag mig påpeka, att detta uttalande egentligen icke har den innebörd, som talaren här ville göra gällande.

I den till statsutskottet ingifna promemorian rörande »frågan om jordförvärf för statens järnvägars räkning vid Halmstad» anför järnvägsstyrelsen ingalunda, att den ej vet af något behof att inköpa mark inom Halmstad i och för järnvägens utvidgning, utan det heter däri endast, att »någon utredning ej föreligger rörande eventuella behof för statens järnvägar af nya områden för utvidgning af stationen, hvadan styrelsen ej för närvarande kan lämna uppgift å områden, hvilka såsom erforderliga för dylik utvidgning lämpligen kunde gå i utbyte mot den mark eller del däraf, som nu är ifrågasatt att af statsverket öfverlämnas till Halmstads stad.» Frågan om huruvida något utvidgningsbehof förefinnes eller icke är sålunda ännu ej fullt utredd.

Jag har endast velat lämna detta beriktigande rörande innehållet af järnvägsstyrelsens ifrågavarande yttrande, och anhåller för öfrigt, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Slutligen föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända:

statsutskottets utlåtande, n:o 147, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till kronolägenheten Halmstads slottsjord hörande område;

bankoutskottets memorial, n:o 12, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutskott; och

lagutskottets utlåtande, n:o 50, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl.

§ 11.

Upplästes ett till kammaren inkommet, så lydande läkarebetyg:

Riksdagsmannen herr direktör Ernst Beckman är på grund af sjukdom förhindrad att infinna sig vid Riksdagens sammanträden.

Djursholm den 16 maj 1906.

A. Lychou
leg. läkare.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes lagutskottets utlåtanden:

n:o 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag

till lag om vissa ändringar i 8 och 10 kapitlen strafflagen och till lag om ändrad lydelse af 77 § strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881; och

n:o 52, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,36 på natten.

In fidem

Herman Palmgren.
